

ANUL XV
Nr. 46 (550)
Sâmbătă
11 noiembrie
1972
10 pagini
1 leu

Luceafărul

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Săptămânal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Termenul princeps

Deunăzi mi-am amintit vara fierbinte, din toate punctele de vedere, a anului 1948, mi-am amintit de acea noapte anume în care noi, studenții universității Clujene, pătrundeam în defileul șantierului Bumbăști-Livezeni, mi se lumină ne vesteau de departe munca neîntreruptă a muncitorilor care-și cuceriseră libertatea politică și de curind, în iunie, și pe cea economică — și care, adunați din toate colțurile țării, aveau să ne învețe cum se teie stinca, cum se facează tunelul, cum se durează podurile, cum se șează noua cale ferată dintre Ardeal și Oltenia. Mi-a amintit de toate acestea întâlnirea cu un prieten al meu, fost coleg la facultatea de filologie, astăzi poet cu multe volume, care pe atunci nu conținea să elogieze, cu o prosepă pe care o stăpânise de bine adolescența dar care ar trebui conservată și la vîrste mai înțelepte, acea noaptea fierie a creației.

În toate limbile de mine cunoscute, „muncitor” derivă din „muncă”, termen princeps pe care îl înțeleg și îl împlinesc. E o rimă semantică revelatoare: marxismul a descoperit rolul muncii în producerea de sine a speței umane și, consecvent acestei premise, a înțeles și rolul clasei muncitoare în desăvîșirea umanității, „Luceafărul lucrează lucruri” — aceasta este propoziția-cheie, doar aparent tautologică, pentru fiecare act creator. „Facerea” e sinonimul „generării”, iar muncitorul a devenit „paradeigma” omului, modelul creatorului. Încă din timpuri străvechi omul și-a imaginat demingul ca pe un lucrător

care modelează creația sa, adică lumea, în șase zile. Mai târziu, Thomas Mann și l-a închipuit pe Moise ca pe Michelangelo însuși — sub chipul unui copililor care sapă legile morții în piatră, iar în centrul universului său, Tudor Arghezi a șezat „Născocitorul”: „A născocit unelele cu care / Și s-a făcut mai dirăz voiața și mai tare!”

Se întâmplă ca în preocupările noastre diurne-pășnice să uităm „clasa în atac”, căreia Maria-Kovskii vroia să-i dăruiască „forta de cascadă a cîntecului”, „o aprigă și mare cîntare neîntreruptă...”. Excelentă mi s-a părut de aceea inițiativa televiziunii de a proiecta, în cadrul unei recente emisiuni „24 de ore”, un film documentar despre grevele muncitorilor de la șantierul navele scotiene. Prezentarea unor asemenea pelicule ar trebui înmulțite. Publicul dorește fapte vii, grăitoare, grele de sens.

Priveam șirurile de muncitori hotărâți să nu părească șantierul altor generații proletare. Patronatul concediași mai dintre ei și ținea acum să-i facă pe toți șomeri, iar ei erau decizi să se opună dictatului. Au ocupat uzinele, au postat pichete, au blocat circulația. Mamele, soțiile și ficele lor au acceptat jertfa. Micile magazine au fost închise în semn de sprijin. Minerii și metalurgii din sudul și răsăritul insulelor britanice li s-au alăturat. Docherei olandezi au intrat prin acțiuni de solidaritate. Ascultam cîntecele lor vesele și discursurile improvizate într-o engleză mai dură și mai sacadată decît cea obișnuită, sau în propria lor limbă nordică, modelată parcă după înfîșurarea acelor înmuri cetoase. Nu mai arătau ca muncitorii în Anglia”. Dar îl ilustra încrederea în continuitatea solidarității muncitorești.

La sfîrșitul acelei însulețite și insufletețate cărți, Engels scria că nicăieri nu este mai ușor să fii profet ca în Anglia, țară în care elementele componente ale societății se conturează mai limpede și mai precis ca oriunde. S-a dovedit însă că este oriunde greu să fii profet și că vicleana istorie nu se sfîșie și incurcă pînă și socotelile cele mai clare. Cum ar fi putut să prevadă Engels atunci cînd își scria la Barmen cartea (noiembrie 1844 — martie 1845) că exact cu un secol mai târziu, în aceleși luni chiar, se vor pune temelile eliberării unui alt popor, condus de o altă clasă muncitoare ?!

La început a fost doar Fața, nu Cuvîntul, nu Ideea; acest sfîrșit de secol confirmă cu deosebire vigoare descoperirea lui Faust, iar muncitorii, faptele lor continue să rămîna pînă în zilele noastre „sarea pămîntului”. Mă îndoiesc de teoriile adeptilor lui Marcuse, care vor să transfere în exclusivitate intelectualului virtuțile revoluționare contemporane și viitoare. Sigur, muncitorii se schimbă și ei și își modifică din temelii propria condiție o dată cu transformarea societății. Sigur, pentru ca mișcarea lor să devină eficientă, muncitorii au nevoie de intelectuali, mai mult, trebuie să-i creeze o intelectualitate. Și, înțeleg și conștința lor conferă, și este imperios necesar să le confere, un statut intelectual propriu din ce în ce mai înalt. Dar intelectualii are și ei toate motivele să se revelfice într-un raport continuu — autocratic, la nevoie — cu acest „născocitor” mai intim legat de toate facerile și prefacerile unei lumi pe deplin reale. Altmîrii va avea iluzia că doar el, omul de cultură, doar el, scriitorul, „gîndeste singur și scormone lumina”.

Cred că literatură e importantă, dar istoria e și mai importantă; și mai cred că importanta literaturii crește pe măsura implicării ei în istorie. Căile implicării active — iată problema noastră de fond. Nu ajunge nici să-l lăudăm pe muncitor nici să-l vizităm în excursii ocazionale. Cum să menținem și cum să aprofundăm organica noastră legătură cu el? — acesta mi se pare un imperios subiect de meditație în ajunul sărbătorii Republicii.

Ion Ianoși

Graba timpului

Ideea, altfel spus, aceeași însă în speți, aparține unui mare prozator contemporan și ea a făcut școală. La fel cum școală a făcut și „lupta cu inerția”, formulare la fel de celebră. Luăm din cărți, din cele de proză sau de poezie, termenii destul de generali și elastici, pentru a-i putea aplica la fenomene multiple. La origine sau întîlnind un mare adevăr real, ei sint purtătorii unui singur sens, îmbogățit în nuanțe și totuși același. Graba timpului, dimensiune fundamentală a epocii noastre, înseamnă asumare conștientă a devenirii, prevenire precaută, plină de imense răspunderi. Asta nu exclude precipitarea, neprevăzutul. Viața naște mereu legi, uimindu-ne cu dinamica ei revoluționară, și înțelegerea, stăpînirea lor ne grăbește să ne trăim destinul cu o forță de două ori mai evidentă. Deducem și preconizăm, afirmăm și confirmăm stări de fapt sociale în care ne-am angajat cu toată ființa noastră, grăbiți de timp și grăbind timpul, posibilitatea noastră dublă de afirmare incluzîndu-ne într-un tot unitar. Dorința de supunere la obiect a mal-bineului, a mai-frumosului, a mai-omnescului, se amestecă mereu cu expansiunea timpului, tot mai apropiată de acea pantă, de acea deschizătură precisă prin care, trecînd cu vîiet, în amefitor capăt de spirală, el devine istorie. Timpul-istorie, grăbit să se realizeze pe sine, cuprinde cu adevărat mase din ce în ce mai largi de oameni, hotărîți să construiască o societate fără precedent.

Vom sărbătorii în curînd pătratul de veac republican. Douăzeci și cinci de ani din viața noastră a celor care am fost, într-un fel sau altul, alături de lupta pentru o patrie liberă, creștoare, maturi sau încă fragili, implinindu-ne laolaltă cu evenimentele de covîrșitoare importanță. Au trecut. Și cit de repede. Ieri încă parcă ne scuturam de rînilor războiului, porneam în vijelioase brigăzi de muncă voluntară, însoțindu-ne cu cîntece și versuri improvizate, dar pline de elan. Eram sinceri, entuziaști, și nu ne păsa prea mult de timp. Graba lui era și o grabă a vîrstei. Da, anii au trecut repede. Puține lucruri strict personale ne putem aminti. Cu cit ne distanțăm însă de noi înșine, confundîndu-ne cu cîntece cu urmașii noștri, ne dăm seama cu ce înecată gravitate s-au așezat temelile. Despre propriile noastre fapte vorbim de parcă altcineva, nu tot noi, le-am fi realizat. Și e bine să fie așa. Trecutul este oarecum impersonal, al tuturor și al nimănui. Prezentul însă este numai al nostru, nu-l împărțim cu nimeni, fiecare treaptă a lui, cucerită, este treapta aceasta, cunoscută pînă la ultimul amănunt. Timpul este lesne interpretabil cînd ceea ce a construit

în umbra lui, durează, se împune, zvirle punți sigure către viitor. Pentru noi, timpul care trece repede este timpul care trece cu folos. Și ce timp nu se dilată pînă la nemurire în fața temeiniciei ?

Vorbînd despre timp, aducem în prim plan, îl exemplificăm prin cuceririle noastre vizibile, imediate, materiale. O noțiune alit de labilă, de transparentă, reclamă de la sine consistență, rigoare. Obişnuința nu înseamnă însă și eludarea unor straturi mai adînci ale problemei. În graba desăvîșirii lumii, a lumii exterioare, cum am fi putut uita de imensele noastre zăcăminte de suflet și gînd, așteptînd să populeze timpul devenit apt să le suporte vastitatea. Conștiința morală se ciștigă cel mai greu în timp, presupune o îndelungă și exersată verificare de sine, un lent raport de cristalizare față de media componentilor unei societăți. Aici excepția chiar nu interesează. Dacă țaria noastră morală rezidă în ceva, atunci, acel ceva este unitatea de conștiință, unitatea de acțiune în virtutea aceluiași crez. Pentru binele țării, deci al nostru al tuturor, luptăm pentru împlinirea cîincinalului înainte de termen. Ofensiva perfectibilității într-o indestructibilă unitate, grăitoare de la sine. Cînd conștiința devine într-adevăr factor activ, modelator al proceselor și chiar al mijloacelor de producție, istoria însăși începe să se grăbească, intrînd în tiparele ei născătoare de timp. Truda noastră intensă, incandescentă, nu va lua niciodată sfîrșit. Este omenesc să îți propui mereu mai mult. Și mereu să te învingi pe tine.

Luceafărul

Transparența privirii

Discipol al lui Zola, scriitor naturalist la origine chiar și după ce s-a consumat desprinderea sa ideologică de maestrul de la Medan, J. K. Huysmans este, firește, cunoscut în special ca autor al suprarafinatului roman intitulat *A rebours*, adică *Dezvădăratul*. Dar și articolele sale închinăte picturii, adunate chiar de autor în volume ca *L'Art Moderne* sau *Certains* prezintă un interes deosebit și nu numai istoric deși ilustrează foarte bine spiritul vremii, contextul intelectual al epocii în care și Zola își consolidase doctrina literară întinzînd o mîină de ajutor picturii impresioniste. Aceste articole au și o altă valoare, ele luminează din interior, prin intermediul cuvîntului flambant, pinzele unui Degas, unui Cezanne, sau crează, la rîndul lor, portrete de neuitat cum este de pildă acela al gravorului olandez Jan Luyken — poet libertin în tinerețe, mistic fanatic, profet și vagabond pe jumătate nebun la sfîrșitul tragiciei sale vieți. Măstria lui Huysmans de a potența critica de artă cu mijloacele poeziei nu are nimic de a face cu indoleinica fantazare care își ia drept pretext o operă plastică pentru a dăvaga fără nici o legătură cu subiectul. Nicidcum, observațiile lui Huysmans se bazează pe o doctrină care desi mai mult implicită, nu e totuși lipsită de o anumită coerență. Și dacă sint dis-

cutabile unele laturi ale sistemului său prin faptul că scriitorul devenise între timp un critic fervent, nu e mai puțin adevărat că observațiile sale, ca și totalitatea viziunii, păstrează de foarte multe ori, altă cu realitatea picturii cit și cu realitatea pur și simplu, o relație luminată de o înțelegere pătrunzătoare și adecvată obiectului. Despre Degas, el face la un moment dat, o observație care depășește simpla caracterizare a unui pictor (foarte exactă dealtminteri), prezentînd un interes de ordin mai general. Spune Huysmans: „Artist puternic și singular, fără precedente recunoscute, fără o filieră demă de luat în seamă, D. Degas trezește încă, prin fiecare tablou al său, senzația unui straniu exact, unui alt de just nevăzut incit te surprinzi mirîndu-te, aproape supărîndu-te de tine însuși.” Ce vrea să spună de fapt Huysmans? *L'Œuvre*, termen pe care l-am tradus în românește prin cuvîntul nevăzut, cunoscut fiind catolicismul scriitorului, ar putea să ne inducă în eroare, să fie confundat pe nedrept cu ideea de supranatural. Nu acesta este sensul lui. În cazul de față Din context (inclusiv din ceea ce nu am putut cita aici din rațiuni de spațiu) reiese clar că Huysmans era uimit de faptul că pictorul a văzut ceea ce și noi privim dar nu vedem, deoarece percepția noastră de îndată ce s-a obișnuit cu unele lucruri, se automatizează, simte obiectele, le recunoaște dar nu le mai vede cu adevărat. Nu le vede așa cum s-au arătat ele privirii prima oară. Pictorul adevărat știe deci să rupă automatismul, rutina privirii, să vadă ceea ce este înou, nevăzut, nu pentru că este ascuns ci pentru că este prea la vedere familiar, cunoscut, intrat deci într-un cerc de umbră datorită obișnuinței. Huysmans mai folosește și expresia „l'étrange exact”, ceea ce întărește ideea că, în concepția lui, pictor autentic este acela care recîntîndu-și transparenta îngenuă a retinei, face să apară de-a dreptul „strănie” exactitatea însăși. Cu alte cuvinte arta nu face altceva decît să ne rupă din mrejele obișnuinței, din automatismul inevitabil al privirii cotidiene, al percepției pentru a ne face să vedem mai clar lumea, să vedem lucrurile așa cum sint pentru că șterge de pe ele praful familiarității, redîndu-le strălucirea dinții; așa merge din acest punct de vedere în sens invers cu viața cotidiană care, pentru a ne usura traul și munca, ne familiarizează cu lumea înconjurătoare, ne obișnuiește cu ea, creîndu-ne astfel deirinderile necesare și ritmul posibil existenței. Unde am ajunge dacă masa, scaunul sau farfuria din care mîncăm zîlne ne-ar produce de fiecare dată socul unei revelații ? Nu, revelații trebuie să ne producă arta, particularizînd obiectele făcîndu-ne să retrăim toate relațiile omenestii cu lumea familiară nouă în toată prospețimea lor. Integrarea omului în lume se face prin artă altfel decît în viața cotidiană și anume prin toată surpriza unei imprevizibile înțîniri. Această sugestie huysmansiană care a rămas mult timp uitată, suspendată fără nici o urmare decî

în articolul despre Degas în volumul *Certains*, am întîlnit-o pe larg dezvoltată și teoretizată de Viktor Sklovski în cartea sa *Teoria prozei* (1925). Teoreticianul sovietic, în mod evident, dar semnificativ, nu o cunoștea; adevărul ei își făcea însă probabil loc inevitabil peste timp și spațiu, în spirite alit de diferite, unite numai prin intimitatea contactului cu arta. Sklovski demonstrează în cartea sa că arta nu face decît să „libereze obiectul de automatismul percepției” prin procedee specifice și demonstrează acest lucru luînd în special exemple din L. Tolstoi: „Procedeele singularizării la L. Tolstoi consistă în faptul că el nu numește obiectul pe numele său ci îl descrie ca și cum l-ar vedea pentru prima oară și tratează fiecare incident ca și cum ar surveni pentru prima dată (...) Tolstoi se slujește mereu de metoda singularizării: de exemplu în *Holstomer*, povestirea este expusă în numele unui cal și obiectele sint singularizate prin percepția atribuită animalului și nu prin percepția noastră. Incercînd să delimiteze exact caracterul și limitele acestui procedeu estetic pe care nu-l întîlnim, spune Sklovski numai la Tolstoi, teoreticianul sovietic conchide: „Scopul imaginii nu este acela de a apropia de înțelegerea noastră semnificația pe care ea o poartă ci acela de a crea o percepție particulară a obiectului, acela de a crea viziunea și nu recunoașterea lui”. Pentru că, adaug eu, zîlne nu facem decît să recunoaștem obiectele, în artă căutăm o viziune asupra lor cum alt de bine spune Sklovski, o viziune integratoare, umană asupra lumii.

În primul volum al *Esteticii* sale, recent apărut în românește, Georg Lukács analizează în același spirit raporturile poeziei cu realitatea și cu gîndirea cotidiană și și relația limbajului cotidian cu limbajul poetic: „Asupra faptului că poezia operează constant cu șocul denumirilor potrivite, nimerite, vom reveni amănunțit în conexiuni mai concrete. Ne mărginim să arătăm aici că, în acest caz, cu oî strălucire de lucruri sint mai evolute, cu alt mai rar este vorba pur și simplu de denumirea unor obiecte sau conexiuni obiectuale necunoscute, ci este vorba de cele mai multe ori de faptul că raporturile oamenilor cu obiectele etc. ale mediului înconjurător, care prin deprindere au devenit de la sine înțeles, înobservabile în mod consistent, apar „subit” prin poezie într-o nouă lumină. Într-un nou raport obiectual față de om (...). Un atare „subit” capătă adesea prin limbajul poetic un efect de soc, dar în spatele lui se ascunde aproape todeauna o luptă dintre vechi și nou, intrarea în cîmpul conștiinței a unor relații noi, dezvoltate pînă atunci în chip „caplari”, între oameni și mediul lor de viață social-istoric transformat. Dedeusultul oricărei efect

Georgeta Horodincă

(Continuare în pag. 9-a)

Întoarcerea lui Ulise

O, singur nu era... Își privi umbra
Cum se spîrgea de digul. Pești-îbecri
Se răsuceau în undele fantome.
Se răsuceau în undele fantome.
Nisipul scormonit de ochiul unui
Scrișnea fără răspuns. În întuneric,
Tentacule-gînduri pipăiau.
„Aici era o treaptă”, își spus agenunchînd
Pe muchia rece-a dunei. Mormane vechi de
atze
Începuău conturul unei usi. Își apropie
Jilava scoică de ureche, și timpanul
Deodată se umplu cu zăngănit de arme,
Cu ris rostogolindu-se din cupe.
Cu vocea el curgînd printre coloare,
Ca murmurul clesidrei spre adine.
Apoi se desluși căderea unor ziduri
Și plneset lung de ape.
Se ridică. De-ar fi putut pleca,
Din el cit mai departe... dar clipa-Penelopă
Îi detirăa țesîndu-i înapoi.

Monica Pillat

EOUL SĂPTĂMÎNII

Marele Octombrie

Reprezentînd o strălucită incununa-re a luptei revoluționare a proletariatului, a maselor muncitoare din Rusia sub conducerea Partidului Comunist fîurit de Lenin, Marea Revoluție Socialistă din Octombrie rămîne în istoria omenirii un eveniment grandios, marcînd în viața omenirii o eră nouă, era revoluțiilor proletare, era unei puternice mișcări revoluționare pentru eliberarea națională și socială, o ducînd adînci prefaceri în structura societății contemporane.

Sub conducerea Partidului Comunist, popoarele sovietice au dat viață mărețului plan de industrializare susținută a țării, și celui de cooperativizare a agriculturii. Lupta sa-a dus pentru libertatea și cuceririle revoluționare ale poporului sovietic, înfăptuîndu-se mari prefaceri pe tărîmul vieții sociale. S-a demonstrat astfel superioritatea socialismului ca singură orînduire compatibilă cu mersul înainte al omenirii.

U.R.S.S. constituie astăzi o puternică forță socială a lumii contemporane. Strălucitele realizări ale poporului sovietic în domeniul explorării cosmosului, folosirea energiei atomice, în tehnica rachetelor și calculatoarelor sint apreciate ca niste contribuții de prim ordin ale U.R.S.S. la progresul umanității.

În acest an sprostese și mai mult semnificația Marelui Octombrie apo-

piata aniversare a unei jumătăți de secol de la înfăptuirea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste.

Poporul sovietic a întîmpinat această marea sărbătoare cu noi realizări în toate domeniile vieții economice, sociale, culturale. Vesmintele multicolore ale manifestațiilor din Piața Rosie, lozincile, panourile festivelor și sugetul, prin prezenta lor, dudu sărbătorire din acest an. A fost slăvită memoria eroilor care și-au jertfit viața în Marea război pentru apărarea Patriei, jerbe de flori au însoțit pioase gînduri la catafalca unde odîhneste trupul genialului conducător al revoluției, Vladimir Ilici Lenin.

Locuitorii Moscovei, conform unei vechi tradiții și-au trimis ilustrate și flori, strălucite înzepzite ale eroicului oraș au cunoscut o animație neobisnuită, ghîrlănde și cascade de lumină au împodobit vechile fațade ale clădirilor. Această mreață sărbătoare a poporului sovietic se va prelungea pînă la sfîrșitul săptămîinii.

De ziua Marelui Octombrie poporul român, alături de toate popoarele prietene ale U.R.S.S., a adresat poporului sovietic calde urări de noi biruințe. Această mreață sărbătoare a socialismului, pentru triumful cauzei păcii, înfrățirii și progresului în lumea întreagă.

Observator

Pămîntul așteaptă...

A mai rămas în vatră o umbră de dogoare,
Și alta în piinea caldă cu care plec la drum
Mă-nore pe unde griul se legănase-n soare,
Sub zodia de aur a toamnei de acum,
În miriștea tîrzie în care plugul ară,
Adîncă brazdă neagră pentru seminte noi,
Doar greierii cimpii mai strigă-n calma seară,
Și-și mai aduc amînte de juguri și de boi.
Printr-un văzduh de umbră, cocori cu glasuri nalte,
Se cheamă și se-ndeamnă spre zare înainte,
Numai pămîntu-așteaptă în pacea lui cumînte,
Nou rod să odrăsească-n adîncurile-i calde.

Vasile Zamfir

Destul de inegal ultimul număr al revistei din Braşov.

În primul rând este de remarcat prezența unui fragment din romanul „Sărbători ferice” al prozatorului Romulus Guga...

Un compartiment meritoriu și citabil al revistei rămâne publicistica: Platon Parău: „Despre bilanș și toamnă”...

Promițătoare, dacă nu palpitantă, se anunță publicația în arhivele „Lumi” pe care o deschide în acest număr Ion Dumitru...

„Dar, așa cum afirmam la început, numărul este inegal. În proza (proza) — din „Căldură”, Ion Micu ne povestește cum a stomatolog...

O colecție de locuri comune ar fi cugetările plătite ale lui Dan Mihalăscu — din „Picături”: „Deși privim cu aceeași ochi, vedem întru-musul marea altfel”...

Să zică cineva că nu-i așa!

Regredim, firește, acest final umoristic la care ne-a obligat revista.

Red.

G. IBRĂILEANU Spre roman

Editura „Minerva”, seria „Arcade” — 1972

„Cartea de față nu e o culegere indiferentă de articole din critica lui Ibrăileanu. În fiecare scriitor există itinerarii pe care numai o selecție precis orientată le poate pune în lumină...”

Iată un fel mai puțin obișnuit de prezentare a unei ediții selectivă, mai ales când aceasta se tipărește într-o colecție cu un caracter relativ popular...

În cazul de față putem vorbi însă, cu satisfacția implicită a consemnării unui adevărat fapt de cultură, de o feroacă conlucrare între autorul ediției, M. Ungheanu, și Editura Minerva...

Pentru Ibrăileanu „problema romanului” a fost — ediția acestuia în România — cel mai limpede — o adevărată obsesie, progresivă în timp...

Românești* este expresia unei opțiuni de gust și a unei afinități structurale, dar exprimă și un „program” urmărit cu luciditate...

Prin această ediție, M. Ungheanu a deschis ceea ce unii zădărnici în substanța operelor critice a lui Ibrăileanu...

E. LOVINESCU T. Maiorescu

Editura „Minerva” — 1972

Un eveniment literar este recitarea, cu mînică absență față de prima ediție, învatabilele „100 de ani de la nașterea marelui Maiorescu”...

mănești; recenzia este utilă numai întrucît se păstrează între limitele firești, a-l încredința o sarcină mai mare decît poate duce în sine...

Prin această ediție, M. Ungheanu a deschis ceea ce unii zădărnici în substanța operelor critice a lui Ibrăileanu...

Athanase Joja

S-a stins din viață, la vîrsta plenitudinii crea-tore, Athanase Joja, eminentă personalitate a filozofiei și logicii românești contemporane.

Spiritul activ, realist, al activității științifice desfășurate de Athanase Joja se leagă indisolubil de militanșismul politico-ideologic al biografiei sale sociale...

cronica literară

Paul Anghel: „Teatru”

A formula întrebării legate de oportunitatea abordării unor teme de anvergură care prezente în aceste două piese de teatru scrise de Paul Anghel...

carul lui Ștefan cit și în acela al lui Mihai, asistăm, seandar, la în-dramarea interpretare a rolului jucat pe scena istorică de aceste două personalități geniale...

Prin punctul nostru de vedere, ca text literar în sine, teatrul pe teme istorice scris de Paul Anghel ni se pare simptomatic în direcția tentativelor de substituire a viziunii deliberat analitice...

Prezență continuă

Acum aproape două decenii, cînd coborâm pentru o scurtă vreme în Pașcani, la Pașcani, în casa unde s-a născut...

ele l-au adus înapoi, peste linia prezentului, spre abia înzestrirea așezării ale vitorului.

Veronica Porumbacu

posta redacției

DOINA STOITA. Rînduri frumoase așezate despre melancolia toamnei. Poate prea multe lacrimi de împrumut în ele...

MARIAN BODEA. Toți cei născuți și încă în viață vom trece vîrmele vîzduhului — nici-o grijă. Chestia pentru care ne luptăm este aia de-a trece unele din barierele vieții...

Perfect îndreptățit de complexitatea revelatoare a modului în care conștiința istorică a epocii noastre se manifestă tot mai decis în majoritatea covîrșitoare a cazurilor...

Din punctul nostru de vedere, ca text literar în sine, teatrul pe teme istorice scris de Paul Anghel ni se pare simptomatic în direcția tentativelor de substituire a viziunii deliberat analitice...

GEORGE CEL IUBIT DE ZEL. Te cred că simți poezia (cuiera care nu se poate măsura sau controla), dar te asigur că nu știți să exprimi româneste ceea ce simți...

ALICE ELISABETA SMIRCU. Alice, imi scrii din tara minunilor, tara unde oamenii au meru numai vîrsta de 18 ani.

* Editura „Eminescu”, 1972.

Nicolae Ciobanu

În căutarea poemului

SORIN VINĂTORU

Regăsire

Profund,
mă scurg în afunzime... vint.
Sub nori de bitum gros
și negru
medievale ziduri se-nalță spre noapte
verde...
un sforăit prelung și surd de geniu
se simte prin mine
și-n temple

Tremurând imens
și greu
ma topesc prin ramuri...

Vis

Chircit stau
și-aud
zgomotele fostorului
ce ziua îl caut în lumină.
Mă frică să pipăi obiectele
ca nu cumva să dau de-o altă lume
și mă retrag
să dorm până când
socești mă vor bucura în zori.

Exist

Prin sufletul de iris și timpan
exist în umbra materiei - desăgurându-se ca un
arc de cerc
teribila lege
gheară nevăzută.

Scrisând din dinți
ca un dinte înveninat
de fier
mă reped turbat
în pieptul zilei mute,
un soare
își varsă razele risipindu-le în amurg
pe lângă umbrele pomilor
ale ramurilor,
pe lângă elanuri,
învăluindu-mă

O voce se simte printre ramuri
ca dunele lunare însetate
de iris și vint.

Arcadă

În polid,
abstracte întindem
bruste brațe fibroase
sudori cerebrale în punct
și spațiu
unesc în haos
totul nestiut
să știe că-s rude - clob cu galaxii
să fie leac al simțurilor nevrute
să plac înfinit
oricărei existente
sa cuprind universul - fiară-n absolut
să-l zdruncin
să fac totul - uno
c-o viteză fără timp
izbit de înfinit.

Fosforescență

Din infinitul condensat - materia ca o lavă,
viata-și respiră lumina verde
în dimineață.
Prin vasele capilare
ca semne de-ntrebare
se mișcă - junglă marină spărgând universal
ca vlăstarul din sămânță
ieșit din adâncuri
ce nu-și ajunge rădăcina.

Delfin

Se subțiază lama de lumină
linsă de timp prin spațiu...
Într-o clipire de ochi aricit am vrea
să fim izvor și estuar
spre capătul timpului ne-ntindem
la înfinit - frageți sintem
săgeată pornită sub presunea spațiului.

Salt

Injectați ochi
în praful de cretă
plin cu iluzii...
Sufletul fuge până ce în albastru flăcăr
mistuie arhitectura de bănci,
baloturi matotalite în surisul Giocondai.

Aerul mă soarbe
ca dintr-un supersonic găurit,
ca aburii de neutroni
dizolvați în materie.

Lut

Cu mișcările libere
lăsați-n vint,
dacă materia se-nstrăinează
în lucrurile noastre

Dar,
noi frământăm lutul
aându-i un chip.

MATEI VIȘNIEC

Eclipsa

Ieri toate păsările au increment
pe cer
umbrind în ochii oamenilor
partea de albastru.

Azi peștii s-au conglomerați
între două adâncimi
curbind linia orizontului
până la tangența
cu fondul de profunzime
al irisului.

A mai rămas o formă de verde
care n-a putut opri
sedimentarea de toamnă.

Prima lună plină a întors
privirile oamenilor
spre centru.

Crez

Cu zorii de miine vom lli
aripile păsărilor.

Ulcioul acesta s-a spart
și a îngropat pământul
- trei părți cu apă -
Trebuie refăcut, vopsit cu somnul
ce ne crește unghiile
invers.

Dar, să-l ascundem
în groapa de abuz
a păsărilor migratoare.

Orizont

Mi se trimite semne
din originea cea mai
apropiată.

Zilele însă ajung la mine
sfârșite de altă orizont:
își înmoaie transparenta
la geom
zgârnindu-mi urmele degetelor...
Uscat de palme, dorm.

Mi se trimite semne din fața,
prin noaptea nunții,
spre origine...

S-au ridicat riurile

S-au ridicat riurile în picioare
cu marile zugrumate
între coaste.

Atita revărsare de urlet
n-a mai netezit calea aceasta
din ziua în care
au murit toți lupii.

Printr-un dinte carlat al pământului
apa se prăbusește
pe urmă,
condusă de inima omului,
se așează
după principiul vaselor comunicante.

Rotirea pământului

În rotirea pământului
s-au strecurat
două păsări albe -
călătorie de nuntă -

Oamenii le-au fluturat
mîinile
pe toate de ninsoare,
cerul le-a întins
aripi de sințe.

Spre ziua s-au văzut
la colțul cerului
două aripi răpide
de rotirea pământului:
eternă călătorie
de nuntă...

Copii

Frunzele abandonate,
toate glasurile
obosite din naștere,
da, copii blinzi
ce sintem
prinsî de miini
albul tot ne părăsește.

Copii blinzi ce sintem,
rădăcina noastră
pămînteană
soarbe cerului vedenii
și adălmecă
străinul din singele
nostru;
noi îngeunchem
ca în fata primei iubiri,
o primei dureri curate
plîngînd fără lacrimi
după prima mișcare
albă de mamă.

VASILE VECINU

Meditație

Încet coboară cuvintele în șoaptă
din munții luciferi ai minții
cuvintul emotiv e un șes nesfârșit unde
căutările pasc în turmă pe seceta
nebruită de fluviul cunoașterii
orizontul mai ascunde umbrele dar
munții nu vor ajunge la stele. Odată
am să prind și-am să închid luna
lângă inima mea
apele mai rod din rădăcina timpului
inert ecoul îmi imită cuvintele
și-mi pare rău că le-am rostit deranjîndu-mi
tîmpanele.

Impresie falsă

Oricît ai căuta să ocolești rușinea
tot goală ești așa cum te-ai născut
cu-aceeași frumusețe, cu aceeași iubire...

În neștire te-ntrebi de ce
ochii nu sint la picioare să cuprindă spațiul
spatiul oval în retina
picioarele să fie rădăcini să sugă
seva dulce și amara a timpului
miinile să fie aripi...

Dacă-ș putea să zbor
aș prinde cu siguranță inima
inima suspendată hipnotic în colivia toracică

N-ai mai venit

N-ai mai venit la mine, știu
te-am așteptat zadarnic în Gara de Nord
la semnale sonore crainicul informa
soșirea și plecarea trenurilor
grăbiți pasageri din cele patru puncte cardinale...

Așteptam trenurile din Nord
din cînd în cînd o ploaie mărunță cădea
răcorind oamenii înfierbîntați
sub tensiunea așteptării, soșirii și a plecării,
singele devenea incandescent la temperatura
constantă
în corabia vieții totul adoarme în valuri
hipnotizante
frunzele dansează o arie finală din opera vîntului
în valuri curg regretele lovindu-se de stînci
în du-te-vino se dilată timpul, se macină anii
tu, totuși vino acasă la aceeași adresă.

Idilă

Rarefiată lumina se pierde în pădure
dizolvată pe poteci preumblate
vîntul leagănă copacii polarizînd florile
developînd culoarea
păsările nu mai dansează, nu mai cîntă
noi rătăcim tradați de lumină
lăcerea se sparge în tîndării opace
ancorată de frunze
cîzînd.

Început și sfîrșit

Întrebările încep de la frumos și urît
din cunoaștere și necunoaștere
de la prezent la trecut și viitor
de la copilărie la maturitate.

Întrebările dispar cînd îndrăgostiții își pierd
rațiunea
din dragoste ducîndu-i pe drumuri necunoscute...
Uneori întrebările n-ar mai trebui puse,
numai copiii mai sint în stare să le cunoască.

Odaia de oaspeți

Odaia e despărțită de un perete
de un zid invizibil cu o ușă greu de deschis
prin care soarele intră spunînd
„Bună dimineața!”

Un munte mă desparte de prăpastie
sînt mereu venind către mine
sînt pași ușori trecînd pe lângă poartă
sînt presimțirea zăpezilor și-a gheturilor la
tropice

sînt flacăra aprinsă stingîndu-se în vid
sînt lumina pierzîndu-se în ceață
sînt explozia mugurilor pe crengi
sînt florii generînd imaginare fructe
sînt visele și faptele dorite...

În casa mea odaia e goală fără mine, fără ea;
o, de-ar veni aș trăi fericierea mai mult de-o
fracțiune de secundă
naș putea bănuși amintirile
acasă la mine
în cea mai frumoasă odaia de oaspeți.

Desenele care însoțesc versurile tinerilor
poeti începători, cuprinse în această pa-
gină, sînt reproduce din revista școlară
„Dimitrie Cantemir” a liceului cu același
nume din București

CONSTANTIN COATU

De loc

Capăt al depărtării
loc întîlnirilor
neîmplinite aici

Se caută cine
cu cine
atunci
cînd depărtările
capătului pierd?

O durere

Mă doare
și nu pot să-mi dau seama
de ce

Poate că undeva
pe o planetă locuită
dintr-o altă galaxie
un alter-ego are o durere
Sau poate moare.

Mă doare
Poate că cineva de pe
pămînt
pe care nu-l cunosc
Sau poate cineva pe care îl
cunosc
are o durere

sau cine știe
poate fi
chiar o durere a mea.

Timp

Drum
pavat inutil
înapoi
nu-i trebuie gîndului

drum
peste păduri și cîmpii
aduceri aminte
hoinare

Drum înainte
Pas după pas.

Speranță

Pară albastră. Spectacol
de ochi nevăzut.
Celui ce ascunde
scînteia, furată
pedeapsa
E veghea
la somnul de cenușă
al păsării Poenix.

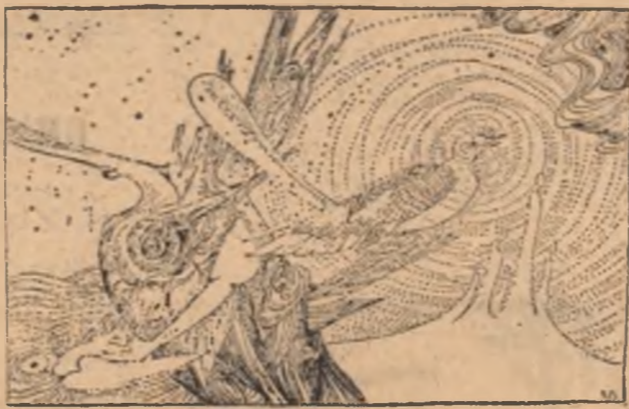
Noaptea paralelă

Soarele se va ascunde
deocamdată pentru o
noapte

Apoi se va face o dimineață
oarecare
apoi o amiază
pe lângă inserare

Va fi un fel de noapte
paralelă
cludată
care nu se va mai întîlni
niciodată

cu dimineața
cu amiază
cu inserarea
cu noaptea.

PAUL IRUC

Botez

Albatroșii m-au botezat
în marea fără catarg,
În noaptea aceea pe care
voi n-o cunoașteți,
de visele cerului scurse
plînsul stelelor pe trupul
atit de tremurător,
valurile care nu știu
dacă vin sau se-ntorc,
în mare m-au botezat,
înspre scutecele zdrențăroase de alge;
de aceea mi-e trupul sărat
în pipăirea de vînt
la chemarea ierbii de dimineață
cînd îngenunchi înspre oameni
ochii, umpluți de mare
ochii ca-i-am ființ închiși
de frica stelelor lipite de trup.

Prieteni, e lupta

În fiecare noapte am căutat lupta
întrebindu-mă dacă mama
s-a născut vreodată
În fiecare noapte am numărat
zburirile

după șoaptele valurilor
plecate pe urmele lui Sisif
În fiecare noapte îngropat în mare
însemnat cu buzele nisipul
după pașii pe care iubita
ar fi trebuit să-i găsească.

În fiecare noapte am căutat lupta
încălzînd cu pieptul Soarele
răstîgnit ca o plută pe mare
iar acum cînd nu mai speram
Noaptea născută din lacrimile
bătrînilor

rămăși singuri cu Luna la gură
atunecă ca o lavă de șarpe
cătore frunzele pe care ar voi să le
sece

Și eu rămîn gol
fără nici o armă
în iarba care mi-acoperă miinile
dus parcă fără voia mea
în mijlocul destinului pe care
l-am așteptat atît...

Dar liniștea mă înconjoară
cu brațe arzînd
și știu că voi învinge
pentru că în spatele meu
Pasărea Fenix își începe cîntarea
lar vîntul mi-așterne pașii
În răsăritul Soarelui.

Elegia așteptării

Ai fi vrut să-ți dea cineva
un semn de sosire
ori să fii alungat cu pietre
din umbrele fumegînde
Ai fi vrut să cînte corzile
pe nisipul visător fără valuri
și nu e decît noaptea
păstrîndu-ți veșmintele cu pești
înghețați

Străină îți-e soarta de tine
vocea pasului scuturînd nisipul din
lume

Atît ești de singur încît
cîntecul tău răzbate în
ca o amforă pe umăr de fecioară
cîntecul tău fără cuvinte
îngropat în algele mării

Ți-e plecarea aproape de umeri
și tu îți cauți ochii prin cuiburi de
păsări

aproape îți-e plecarea
și nu te întorci să întîmpini
vîntul lunecînd ca o durere
pe hota lunii rătăcînd printre
frunze...

IOANA MOROIU

Drum adolescent

Ei, bătrîne copac,
Te las aici

Drumul e mai aspru
Și casele neînțelese

Sprîjinit de zid
Pînă te-or doborî furtuniile

Umbra, te rog, umbra
Nu ți-o trimite după mine

Dor de dragoste

Chemarea voastră, doamnă, a
pietrit

În nisipul blîndului crepuscul
Cu frunzele prea timpurii
Ale toamnei ce nu e a voastră

Cine mai știe castanii din
vechile curți
Și, aurul de pe bolți princlare?

Chemarea voastră, doamnă, s-a
pierdut -

Uitată este cea dintîi lumină
Fără de cuvînt trebuia să vă
găsească

Mîngierea palidelor cețuri

Interludiu

Mi-ai smuls învelșul somnului lar
Din negrița carne

Ultimul -
Și l-ai desfăcut pe trunchiuri
fără număr.

Obosiți, cîndva, de frumusețe, de
miracol,

Foșnetul aproape uitat vom căuta
Prin fîntîni ce chinuie

Adînc țărîna
Și, atît de tandru, atît de trist
Mă vei înfășura

În palmele umede-ale somnului

Miniatură

Cu un geomăt fericit
Trunchiul subțire s-a rupt pînă-n
pămînt

Merele, cîzînd în iarbă
Au rămas întregi

Vara-și rotunjea nopțile frumoase

sfîrșitul unui vis

Dacă a putea pune stăpînire pe noapte, mi-
arîi adevărata viață. Doar că ceea ce pierd în
realitate nu se compensează în vis. Mă împu-
dică acest mecanism stupid al memoriei, și-
tarea chinătoare. Luciditatea mea toată rămîne
în vis, în acel vis pe care îl uit. Și vin dimi-
nele sfîșietoare. Îmi biciuiesc nervii înocînd
să-mi oblig să refacă visul, starea din noapte și
intinerie, izbutesc să prind doar scene scurte,
imagini fugare, obrazuri pe care nu le mai pot
pune în acțiune, nu le pot obliga să refacă or-
dinea lor din vis, tot așa cum o reconstituire
faptică în viață nu e altceva decît aspectul veri-
similității adevărului și nu chiar el. Mă trezesc
uneori noaptea, știu voi, căci vi s-a întîmplat
desigur. Mă trezesc brusc traversînd visul în
luciditate cu o senzație de clar fără fisură. A-
lunci în minte tot. Am pus mina pe vis, l-am
ancorat, îl pot, mi-l pot refăce. Și trec repede
la retrăirea lui. Nu știu unde se întîmplă divo-
rul. Pe măsură ce-l derulez îmi dau seama că e
vorba de o stupidenie ilogică, irațională și că
nu în el am fost. Sau, dacă el era perfect în
universul visului, după logica minții mele tre-
cută acum în alt sistem, al realității fizice, nu
mai are nici un chip. Bineînțeles că folosesc
în mod convențional cuvîntul de realitate pentru
starea de veghe, pentru situația simțurilor bio-
logice întregre, nealterate de obnubilare. Și
s-a mai întîmplat desigur oricui să se gă-
sească într-un vis în bine curgător, fără in-
tensități și el, cel din realitate să-și spună cu
un fel de amuzată mirare: „La uite, visează
clipa cea scurtă a intruziunii realității în vis și
se retrage, pentru că trăirea dinaintea ei se
continuă. Vă gândiți probabil că acest moment
scurt este o dovadă de putere, un semn al o-
celui teribil simț al realității. Ori de cîte ori mi
s-a întîmplat mie, visul a continuat complet de
un fel de suspiciune. Lezată, ocupat parcă de
neautenticitate, de inexistență. Și parcă îl stăbea
forța și se simțea vinovat ca un om ergotic, pe
care îl conștient. Se rușina de el însuși, refuzînd
să-și mai arate fața cea adevărată, introducînd
gesturi și imagini lipsite de coerență. Din nou
foloseam termenii din universul contrar celui pe
care încerc să vi-l comentez. Trebuie să porțim
de la niște termeni care, oricît de apropriați
sînt comuni și mie și vouă. Ce să vă mai
spun apoi de visul care mă frecventează atît de
des și în care eu sînt, dar totuși nu ca imagine.
În care totul mi se întîmplă mie fără să mă văd,
ca într-un film căruiu printr-o defecțiune te-
nică i se reteză deodată imaginea și rămîne
sonorul, doar o umbră a oamenilor care pină
atunci trăiau complet: cu simetrie, mișcare
mimică, vorbă. Și nu vreau să vă spun nici de-
pre acea tulburătoare experiență a întîlnirii mele
în vis cu mine însămi, a aderenței totale la una
dintre cele două ființe care sînt. Prima o pri-
vește pe cealaltă, care e tot ea, cu o indiferență
atît de totală, în care orice cruzime e exclusă
cu toate că nu-i lipsește nici o clipă senti-
mentul identității cu cealaltă. Adică a mea
cu mine. Îmi aduc aminte un vis din copilărie,
care mi-a impresionat prin recuzită. Ea dădea
anvergură și încă ceva care mi-a fortat memoria
și l-a reținut. Păream să am o-potă năni și eram
înbrăcată frumos într-o rochiță de mătase bleu.
Aveam chelionți făcuți cu fierul de păr și în
virful capului o altă buclă, mare de data a-
ceasta prinsă de mama cu o agrafă. Purtam san-
dale și ciorapi albi trei sferturi. Arătam ca în
fotografia cea mai dragă părinților mei, cea care
corespunde perioadei în care credeau că sînt
destinată unei vieți minunate, sau unei cariere
strălucite sau unui nesfîrșit șir de baluri a căror
regină să fiu declarată. Rochița, aceea mi-a
rămăsi în minte, cu puritatea ei vaporosă și cu
fronșurile ca un fagure de miere ce-mi tra-
versau pieptul. Visul mă arăta apropiindu-mă
de o mulțime adunată lângă tramvaiul oprit în-
tre stații. Era destulă agitație așa că m-am
strecurat greu pină în mijlocul grupului, la fața
locului accidentatului pe care îl bănuiam. Acolo
am văzut ființa care eram eu, cu buclă mare
prinsă în agrafă, cu rochița bleu vaporosă, cu
ciorapii trei sferturi și sînduțele. Nu era nimic
crud în această imagine. Nu se vedea nici o rană
și nici o pată de sînge. Doar eu știam că o vorba
de o fetiță moartă. Ființa aceea care eram tot
eu și am avut conștiința aceasta din prima clipă
părea că ar fi căzut pe spate ca o păpușă și tot
ca o păpușă nu putea pați nimic dramatic. Acta
doar că murise. Mi-am zis: „Uite, am murit și
și am plecat de acolo.”

Vă povestesc toate acestea tocmai fiindcă suu
cî mi s-au întîmplat și vouă. Ca să stabilim un
prim cod comun, o cit de mică punte de pe care
apoi să dorim să mă înțelegem și să nu mă
suspectăm. Nu pentru că m-aș teme de bănuială,
dar aceasta este o altă problemă despre care
vă voi vorbi în ocazia viitoare. Noaptea trecută
însă (ar trebui să spun ziua trecută ca să echi-
valez lumile noastre, a voință și a mea) dorm-
eam lângă mama-bătrîna. Niciodată nu i-am
spus în gîndul meu bunici. Aceasta era termenul
trădus și simplificat pe care îl foloseam în pu-
blic, în lumea cu alte criterii și simțiri decît ale
mele. Dormeam lângă ea pe patul cu strajacul
umplut cu paie. Palele foșneau ușor la fiecare
mișcare a noastră înainte de a adormi. Era încă
seară. Ne culcam odată cu găinile, cum spunea
ea. Căci, ce să mai faci după ce ai dat grăunte
la găini și le-ai adunat în coborîu, adăpostul
lor de noapte. Dihorul de care se temuseră cîteva
zile la rînd fusese prins și pielea îi atrîna
amenințător și exemplar pentru specia lui într-un
par al gardului. În cealaltă parte erau puse cu
gura în sus oalele de lapte aurie, ucelele fără
toartă, ciboriile de lut care nu mai puteau fi
folosite. Și ele spertau copii obraznici care în-
drăzneau să vină la furat cîreși. Perna aspră de
cîneș și tare cu un bolovan ne odihnea gruma-
zurile obosite. Mama-bătrîna respira ușor și egal.
Așa făcea și cînd aduna buruienile pentru porci,
și cînd plivea straturile de flori și cînd mes-
tea mămăliga. Respira într-un ritm egal și în
somm ca și în trezire, de mulți ani. De mulți
ani începuseră să dispară acele diferențe dintre
odihnă și oboselă, dintre veghie și odihnă. Pă-
rea că nu se mai străduiește să le mascheze, că
n-o mai interesează trecerea din una în alta, ca
și cum stingerea sufletului și trupului egaliza
totul pentru ea. Se născuse tare de mult, mama-
bătrîna. Pe vremea cînd nu erau buletine de
identitate, acte de naștere și căsătorie. Rămăse
văduvă la treizeci de ani, și o lună după ce-i
murise bărbatul născuse ultima fată, pe mama.
Îi dăduse un nume atît de frumos: Marea. Pen-
tru cei din sat era cel mai obișnuit nume cînd
îți spuneau că de fapt în limba „domnilor”, a
celor de la oraș însemnă Maria. Așa spuneau
cînd dădeau să fie înțeleși și făceau concesii,
tolerau lipsa de înțelegere atîntă de prăsenilor,
a celor cu care n-aveau nimic comun decît co-
munități cu ceapă și fînă, cu piei de capră și
lînă, comerț în care făceau tot ce puteau să-i
tragă pe sfoară. Dar Marea era numele pe care
îi dădeau primei fete născute, cînd ei sperau că
vor mai tare și alți copii. Marea era și numele
fetei pe care Dumnezeu le-o dăduse în marea
lui mîla tirziu după multe rugămînti în biserică
și după multă trudă a oărbatului cu femeia lui.
Tot Marea era numele zetei mai mici și mai
drugi adrasle, a copilului venit fără veste cînd
nu mai aveau nici o speranță. Eu eram fiica lui

Marea de la București, aceea care însemna c
reușită numai pentru că se găsea atît de departe
de seculul satului. Dar eram și fiica mama-
bătrîna, cea care m-a crescut, neîntînd să-mi
spună să o iubesc pe mama de la București. În-
tr-un gest de nemăsurată darare și umilnă că
nu sînt numai și eu și mama-bătrîna fusese
pătrînd diftoidemna și în astăzi sfîrșitul de
multă, multă vreme, arund eu sau copii care
lei aveau caselă și fațadă lor, să aveau tres
lor egale și nemăsurate față de ea. Devenise
ră cu toată gamenă și satului său al lumii cu
mare ca nu mai avea nume de împărțit. El și o
dorea. Ea nu le-o prefera. Doar eu eram în
întregime a ei. De aceea să-i îndemna să-o iu-
besc pe mama de la București. Într-un gest de
trufie de însemna că sîndodată nu mai putea
împarti un tratament pe care îl aveau, cu altul
care îmi era impusă de o obligație. Aveam
păisprezece ani cînd mama-bătrîna mă scotea
din sinul ei vesteți un mar mare și roșu ca pe
o comora ferită pentru mine și numai pentru
mine. Tot atunci ea-mi treziam din visele mele
cu diavol transformată în berbecul bătrîni pîn-
du-mă în fața uii de la țînă. Îmi repezear
mina în sinul ei la cășul berbecului toamtece, a
bombazeilor rare și o merozilor, minile teazu-
ră înștitoare ale copilăriei.

Atipsem sau poate chiar dormeam de mult,
siva trezînd vocea ei și am zărit în miezul te-

Maria-Luiza Cristescu

reșterii o țînă găndit de marea, a țînă de un
bostan de aer. Dinu țînă de marea și stă și
mi-am aruncat obrazul pe spate în frînșe atin-
gînd pîrui și să-i sărb.

— Acum eu te-am spus, bătrîna. M-oi dura să
mi-o fost destul în marea țînă.

Eu priveam centrul lumii din țînăștră, ca fața
palidă a unui dușman. Am întesed din prima clipă
și tot din prima clipă am simțit că nu-i pot
da dezlegarea.

— Nu te pot lăsa. Nu mă lăsa nici tu, i-am
spus tare, ca în plînă și. Și vocea mea a sper-
iat o clipă culoarea tenebroasă din privirea
lumii.

— Mi-a venit vremea să nu mai pot. I-a ajuns
sufletului meu cît s-a trudit.

— Nu, nu, am contrazis-o repede. Să n-o faci.
Tu poți să n-o faci. Nu e încă vremea, mai e
ceva! am bliguit în începutul de spaimă care
mă cuprinsese. Îmi năvălise în minte deodată
visul, primejdia care mă pîndea în fața ușii de
la țînă. Berbecul mare cu lîna albă și creată,
berbecul liniștit ca înșăși moartea, imprevizibil
ca și ea, Niciodată de cite ori îmi apăruse în
spăime nu ștusem cum avea de gînd să mă
cuprindă și să mă devore. Și această nesigura-
ță a căii ce aveam s-o urmez pină să mă pot
opune mă înspăimînta mai mult decît chiar sfîr-
șitul. Acesta era sigur, era ceva cu care mă
obișnuisem. Rămînea incertitudinea modului.
Cum va face el, cel ca o statuie de piatră albă
și zgrunțuroasă el nemișcatul, el ce părea cu

reșterii o țînă găndit de marea, a țînă de un
bostan de aer. Dinu țînă de marea și stă și
mi-am aruncat obrazul pe spate în frînșe atin-
gînd pîrui și să-i sărb.

— Acum eu te-am spus, bătrîna. M-oi dura să
mi-o fost destul în marea țînă.

Eu priveam centrul lumii din țînăștră, ca fața
palidă a unui dușman. Am întesed din prima clipă
și tot din prima clipă am simțit că nu-i pot
da dezlegarea.

— Nu te pot lăsa. Nu mă lăsa nici tu, i-am
spus tare, ca în plînă și. Și vocea mea a sper-
iat o clipă culoarea tenebroasă din privirea
lumii.

— Mi-a venit vremea să nu mai pot. I-a ajuns
sufletului meu cît s-a trudit.

— Nu, nu, am contrazis-o repede. Să n-o faci.
Tu poți să n-o faci. Nu e încă vremea, mai e
ceva! am bliguit în începutul de spaimă care
mă cuprinsese. Îmi năvălise în minte deodată
visul, primejdia care mă pîndea în fața ușii de
la țînă. Berbecul mare cu lîna albă și creată,
berbecul liniștit ca înșăși moartea, imprevizibil
ca și ea, Niciodată de cite ori îmi apăruse în
spăime nu ștusem cum avea de gînd să mă
cuprindă și să mă devore. Și această nesigura-
ță a căii ce aveam s-o urmez pină să mă pot
opune mă înspăimînta mai mult decît chiar sfîr-
șitul. Acesta era sigur, era ceva cu care mă
obișnuisem. Rămînea incertitudinea modului.
Cum va face el, cel ca o statuie de piatră albă
și zgrunțuroasă el nemișcatul, el ce părea cu

Deșen de SERBAN EPURE

reșterii o țînă găndit de marea, a țînă de un
bostan de aer. Dinu țînă de marea și stă și
mi-am aruncat obrazul pe spate în frînșe atin-
gînd pîrui și să-i sărb.

— Acum eu te-am spus, bătrîna. M-oi dura să
mi-o fost destul în marea țînă.

Eu priveam centrul lumii din țînăștră, ca fața
palidă a unui dușman. Am întesed din prima clipă
și tot din prima clipă am simțit că nu-i pot
da dezlegarea.

— Nu te pot lăsa. Nu mă lăsa nici tu, i-am
spus tare, ca în plînă și. Și vocea mea a sper-
iat o clipă culoarea tenebroasă din privirea
lumii.

— Mi-a venit vremea să nu mai pot. I-a ajuns
sufletului meu cît s-a trudit.

— Nu, nu, am contrazis-o repede. Să n-o faci.
Tu poți să n-o faci. Nu e încă vremea, mai e
ceva! am bliguit în începutul de spaimă care
mă cuprinsese. Îmi năvălise în minte deodată
visul, primejdia care mă pîndea în fața ușii de
la țînă. Berbecul mare cu lîna albă și creată,
berbecul liniștit ca înșăși moartea, imprevizibil
ca și ea, Niciodată de cite ori îmi apăruse în
spăime nu ștusem cum avea de gînd să mă
cuprindă și să mă devore. Și această nesigura-
ță a căii ce aveam s-o urmez pină să mă pot
opune mă înspăimînta mai mult decît chiar sfîr-
șitul. Acesta era sigur, era ceva cu care mă
obișnuisem. Rămînea incertitudinea modului.
Cum va face el, cel ca o statuie de piatră albă
și zgrunțuroasă el nemișcatul, el ce părea cu

reșterii o țînă găndit de marea, a țînă de un
bostan de aer. Dinu țînă de marea și stă și
mi-am aruncat obrazul pe spate în frînșe atin-
gînd pîrui și să-i sărb.

— Acum eu te-am spus, bătrîna. M-oi dura să
mi-o fost destul în marea țînă.

Eu priveam centrul lumii din țînăștră, ca fața
palidă a unui dușman. Am întesed din prima clipă
și tot din prima clipă am simțit că nu-i pot
da dezlegarea.

— Nu te pot lăsa. Nu mă lăsa nici tu, i-am
spus tare, ca în plînă și. Și vocea mea a sper-
iat o clipă culoarea tenebroasă din privirea
lumii.

— Mi-a venit vremea să nu mai pot. I-a ajuns
sufletului meu cît s-a trudit.

— Nu, nu, am contrazis-o repede. Să n-o faci.
Tu poți să n-o faci. Nu e încă vremea, mai e
ceva! am bliguit în începutul de spaimă care
mă cuprinsese. Îmi năvălise în minte deodată
visul, primejdia care mă pîndea în fața ușii de
la țînă. Berbecul mare cu lîna albă și creată,
berbecul liniștit ca înșăși moartea, imprevizibil
ca și ea, Niciodată de cite ori îmi apăruse în
spăime nu ștusem cum avea de gînd să mă
cuprindă și să mă devore. Și această nesigura-
ță a căii ce aveam s-o urmez pină să mă pot
opune mă înspăimînta mai mult decît chiar sfîr-
șitul. Acesta era sigur, era ceva cu care mă
obișnuisem. Rămînea incertitudinea modului.
Cum va face el, cel ca o statuie de piatră albă
și zgrunțuroasă el nemișcatul, el ce părea cu

reșterii o țînă găndit de marea, a țînă de un
bostan de aer. Dinu țînă de marea și stă și
mi-am aruncat obrazul pe spate în frînșe atin-
gînd pîrui și să-i sărb.

— Acum eu te-am spus, bătrîna. M-oi dura să
mi-o fost destul în marea țînă.

Eu priveam centrul lumii din țînăștră, ca fața
palidă a unui dușman. Am întesed din prima clipă
și tot din prima clipă am simțit că nu-i pot
da dezlegarea.

— Nu te pot lăsa. Nu mă lăsa nici tu, i-am
spus tare, ca în plînă și. Și vocea mea a sper-
iat o clipă culoarea tenebroasă din privirea
lumii.

— Mi-a venit vremea să nu mai pot. I-a ajuns
sufletului meu cît s-a trudit.

— Nu, nu, am contrazis-o repede. Să n-o faci.
Tu poți să n-o faci. Nu e încă vremea, mai e
ceva! am bliguit în începutul de spaimă care
mă cuprinsese. Îmi năvălise în minte deodată
visul, primejdia care mă pîndea în fața ușii de
la țînă. Berbecul mare cu lîna albă și creată,
berbecul liniștit ca înșăși moartea, imprevizibil
ca și ea, Niciodată de cite ori îmi apăruse în
spăime nu ștusem cum avea de gînd să mă
cuprindă și să mă devore. Și această nesigura-
ță a căii ce aveam s-o urmez pină să mă pot
opune mă înspăimînta mai mult decît chiar sfîr-
șitul. Acesta era sigur, era ceva cu care mă
obișnuisem. Rămînea incertitudinea modului.
Cum va face el, cel ca o statuie de piatră albă
și zgrunțuroasă el nemișcatul, el ce părea cu

reșterii o țînă găndit de marea, a țînă de un
bostan de aer. Dinu țînă de marea și stă și
mi-am aruncat obrazul pe spate în frînșe atin-
gînd pîrui și să-i sărb.

— Acum eu te-am spus, bătrîna. M-oi dura să
mi-o fost destul în marea țînă.

Eu priveam centrul lumii din țînăștră, ca fața
palidă a unui dușman. Am întesed din prima clipă
și tot din prima clipă am simțit că nu-i pot
da dezlegarea.

— Nu te pot lăsa. Nu mă lăsa nici tu, i-am
spus tare, ca în plînă și. Și vocea mea a sper-
iat o clipă culoarea tenebroasă din privirea
lumii.

— Mi-a venit vremea să nu mai pot. I-a ajuns
sufletului meu cît s-a trudit.

— Nu, nu, am contrazis-o repede. Să n-o faci.
Tu poți să n-o faci. Nu e încă vremea, mai e
ceva! am bliguit în începutul de spaimă care
mă cuprinsese. Îmi năvălise în minte deodată
visul, primejdia care mă pîndea în fața ușii de
la țînă. Berbecul mare cu lîna albă și creată,
berbecul liniștit ca înșăși moartea, imprevizibil
ca și ea, Niciodată de cite ori îmi apăruse în
spăime nu ștusem cum avea de gînd să mă
cuprindă și să mă devore. Și această nesigura-
ță a căii ce aveam s-o urmez pină să mă pot
opune mă înspăimînta mai mult decît chiar sfîr-
șitul. Acesta era sigur, era ceva cu care mă
obișnuisem. Rămînea incertitudinea modului.
Cum va face el, cel ca o statuie de piatră albă
și zgrunțuroasă el nemișcatul, el ce părea cu

reșterii o țînă găndit de marea, a țînă de un
bostan de aer. Dinu țînă de marea și stă și
mi-am aruncat obrazul pe spate în frînșe atin-
gînd pîrui și să-i sărb.

— Acum eu te-am spus, bătrîna. M-oi dura să
mi-o fost destul în marea țînă.

Eu priveam centrul lumii din țînăștră, ca fața
palidă a unui dușman. Am întesed din prima clipă
și tot din prima clipă am simțit că nu-i pot
da dezlegarea.

— Nu te pot lăsa. Nu mă lăsa nici tu, i-am
spus tare, ca în plînă și. Și vocea mea a sper-
iat o clipă culoarea tenebroasă din privirea
lumii.

— Mi-a venit vremea să nu mai pot. I-a ajuns
sufletului meu cît s-a trudit.

— Nu, nu, am contrazis-o repede. Să n-o faci.
Tu poți să n-o faci. Nu e încă vremea, mai e
ceva! am bliguit în începutul de spaimă care
mă cuprinsese. Îmi năvălise în minte deodată
visul, primejdia care mă pîndea în fața ușii de
la țînă. Berbecul mare cu lîna albă și creată,
berbecul liniștit ca înșăși moartea, imprevizibil
ca și ea, Niciodată de cite ori îmi apăruse în
spăime nu ștusem cum avea de gînd să mă
cuprindă și să mă devore. Și această nesigura-
ță a căii ce aveam s-o urmez pină să mă pot
opune mă înspăimînta mai mult decît chiar sfîr-
șitul. Acesta era sigur, era ceva cu care mă
obișnuisem. Rămînea incertitudinea modului.
Cum va face el, cel ca o statuie de piatră albă
și zgrunțuroasă el nemișcatul, el ce părea cu

reșterii o țînă găndit de marea, a țînă de un
bostan de aer. Dinu țînă de marea și stă și
mi-am aruncat obrazul pe spate în frînșe atin-
gînd pîrui și să-i sărb.

— Acum eu te-am spus, bătrîna. M-oi dura să
mi-o fost destul în marea țînă.

Eu priveam centrul lumii din țînăștră, ca fața
palidă a unui dușman. Am întesed din prima clipă
și tot din prima clipă am simțit că nu-i pot
da dezlegarea.

— Nu te pot lăsa. Nu mă lăsa nici tu, i-am
spus tare, ca în plînă și. Și vocea mea a sper-
iat o clipă culoarea tenebroasă din privirea
lumii.

— Mi-a venit vremea să nu mai pot. I-a ajuns
sufletului meu cît s-a trudit.

— Nu, nu, am contrazis-o repede. Să n-o faci.
Tu poți să n-o faci. Nu e încă vremea, mai e
ceva! am bliguit în începutul de spaimă care
mă cuprinsese. Îmi năvălise în minte deodată
visul, primejdia care mă pîndea în fața ușii de
la țînă. Berbecul mare cu lîna albă și creată,
berbecul liniștit ca înșăși moartea, imprevizibil
ca și ea, Niciodată de cite ori îmi apăruse în
spăime nu ștusem cum avea de gînd să mă
cuprindă și să mă devore. Și această nesigura-
ță a căii ce aveam s-o urmez pină să mă pot
opune mă înspăimînta mai mult decît chiar sfîr-
șitul. Acesta era sigur, era ceva cu care mă
obișnuisem. Rămînea incertitudinea modului.
Cum va face el, cel ca o statuie de piatră albă
și zgrunțuroasă el nemișcatul, el ce părea cu

DANIELA POPESCU

Ei

Lipseau manifeste
cu zori și cu sînge
de zidurile cerului
și nu știu
câ mai au un nume
de pasăre
acum
în frunzele străzii
ce duc la VIAȚĂ.

Tipăreau cuvintele
în caietul nopții,
câci nu le era
teama

să se întoarcă
la același VIS

Erau tineri
și grăbeau timpul
să ajungă
anii le noi —
și erau UTECIȘTI

Sintem...

Sintem păsări
cînd ne lăsăm
ochii
în riul de-acasă
și plecăm
în parcuri
cu bănci și statui,
unde stelele
mîros
a tei înfioriți.

Sintem copaci
cînd ploaia
tipă
cu umbrel de cer
și-avem
rădăcinile-nfipte
în gînduri
ca-n zodia Toamnei

Sintem oameni
cînd mîncăm
amurgul
la Masa Tăcerii

A fost o vreme

A fost o vreme cînd timpul
ajunsesse desculț
și primăvara
surghiunită
în cărțile cu povești.
A fost o vreme
cînd toate păsările
erau închise
în colivii
și viața
viața era
o minciună.

A fost o vreme

Dar au venit
niște oameni
care-au mai fost
o noapte copii
și-au ciuit
tente cărțile
ca primăvara
și-au deschis
toate colivile.
Si viața,
viața a devenit
asa cum au
visat-o ei.

A fost o vreme

Dar au venit
niște oameni
care-au mai fost
o noapte copii
și-au ciuit
tente cărțile
ca primăvara
și-au deschis
toate colivile.
Si viața,
viața a devenit
asa cum au
visat-o ei.

A fost o vreme

Dar au venit
niște oameni
care-au mai fost
o noapte copii
și-au ciuit
tente cărțile
ca primăvara
și-au deschis
toate colivile.
Si viața,
viața a devenit
asa cum au
visat-o ei.

A fost o vreme

Dar au venit
niște oameni
care-au mai fost
o noapte copii
și-au ciuit
tente cărțile
ca primăvara
și-au deschis
toate colivile.
Si viața,
viața a devenit
asa cum au
visat-o ei.

A fost o vreme

Dar au venit
niște oameni
care-au mai fost
o noapte copii
și-au ciuit
tente cărțile
ca primăvara
și-au deschis
toate colivile.
Si viața,
viața a devenit
asa cum au
visat-o ei.

A fost o vreme

Dar au venit
niște oameni
care-au mai fost
o noapte copii
și-au ciuit
tente cărțile
ca primăvara
și-au deschis
toate colivile.
Si viața,
viața a devenit
asa cum au
visat-o ei.

ION SOFIA MANOLESCU

Portret de EUGEN DRAGULESCU

Diră peste riul înalt

Pe sub columna din sînge
ce îmi înalță pămîntul peste riul înalt
fără nici o umbră de mîhnire pierdută
îmi port iapa aprinsă în flăcări
iapa mea de milenare călătorii
inefabile

Purtindu-mi la piept dorul fărîinii
mă cumpănesc să traversez timpul
timpul petrificat și cunoscut
numai pentru domnia mea
care mă trag din două efegii adinel
rămăse avea prin cuvînt
ca o diră de melancolie pină la Roma

Mediteranee

Oprindu-mă-ntre ape cu umbrele romane
marea îmi scufundă frunzișul ce-nseară
cu fulgerări făcute pe-o stampă ireală
pe sub brătara mării trecută prin amiază

Lăstarilor din lacrimi nu le mai simți
fărîna
în adîncimi de gîntă rămăse-n echilibru
Cuvîntul mă împinge neadormit în frunze
cu fosfoare de seară a-aiung pină la Tihru

Întoarcere apărarea sfărîuitor nesomnului
pe-alcătuit străbune purtate între gene
cînd mistuit de brize mă risipește pe mare
puternice mirezme venind de la Fregene

Si mă aud în noapte plîndu peste
cuprinderi
în miezul din geneză primind sărutul lumii
și carpatin ființa mi-o vindecă aleaul
e-o lacrimă purtată de la-nceputul lumii

Lacrima lui Michelangelo

Născindu-mă din cuvînt
preschimbînd în culoare
prin carnea spuzată
de razele lumii
l-am făgăduit singelui
ochii fecioarei

Cînd am căzut din semn
de pe bolțile lumii
am rămas suspendat
între viață și moarte
unde Michelangelo
cu mina lui Dumnezeu
mi-a aruncat o lacrimă
împodobită cu aripi de Lucifer

Triptic dantesco

Lîngă vestmintul părăsit de moarte
mă-nvăluie-nstelata nemurire
și nu mă pot afla de pină unde
m-am strecurat cu mine-n altă țîre

Reflexele dacă mă trec suspîndul
din somnul dus alt somn mă risipește
pe după zorii ce-mi doboră steaua
la malul adunbriț dîmnezeiește

Pătrunderea întredeschide trunchiul
rupindu-mi lețătura din pămînt
s-ajung deasupra riului pierdut
acolo pină unde nu mai sînt

Ceas așteptat la cumpătul tirziu
lîngă vîpala stînsă în solem
din zborul alb stes pentru auz
peste amurgul fără nici un semn

Doar marginea păstrată-n nefresce
trecută prin pătratul soldar
pină s-ajungă la consimțămînt
început să mă mîntă în zadar

Cuvîntul mă aduce-nvălîut
de-o nebuloasă rece și severă
la marginile altui început
în care nici o moarte nu dispere

Din adîncimi de sînge mă retrag
purtînd însemnul glasului proscris
pină la poarta ultimului prag
urmat de umbra altei Beatrice

Știindu-mă neomlînt în stea
menitului ză ajuns pină la mine
dîntro-ardore-n alta m-adrucă
de peste zborul ce mi se cuvîne

Trecînd de partea celestă pante
cînd traversam pe culul Aheron
prea fericit și mîlînt de Dante
olecam cu el în luntrea lui Caron

GH. DUȚĂ MICLOȘANU

Zborul zăpezilor..

Oprîți-vă, o clipă și ascultați un zbor
nevăzut:
Zborul lebedelor albe, care s-au înălțat ca
o boare,
Lăsîndu-ne în amintire doar pîlcuiri însoțite
de ghiocci...

Oprîți-vă, o clipă și ascultați acest zbor
nevăzut
Al zăpezilor lebede care-au fost și-au trecut...
Lebedele-acestea cu dîntecul stîns
S-au înălțat ca-ntr-un vis
și purtate de vînturi au poposit spre
miază-noapte

Poeme de Emil Botta

Viore

O getă, o adevărată getă,
odraslă a noastră,
a meleagurilor noastre,
a înfloritului acesta pământ,
la ivirea Stelei
în Stea mi-a citit
despre sufletul inspirat,
despre sufletul osîndit,
despre sufletul ceresc
al Divinului Brit.
Oh, tu ești o getă,
o adevărată getă,
nu ești Zoroastru
cînd rece
în recele Astru.
Dacă înflorită-i simțirea
de cumplitul fior,
spune-mi cine,
cine-i cumplitul:
Mai am un singur dor.

o mierlă diabolică.
Ea, îndeobște cunoscută
era de nerecunoscut.
Și chiar am spus
ca Henric regele
în edictele sale:
„Nu vă cunosc,
pe legea mea.
Spune acestui neofit,
naivului cel pur,
cine ești, spune-i!”
...Și mi-a spus
diabolica mierlă,
aproape răstit,
aproape ocărîndu-mă:
„Domnule, nu vă cunosc.
Eu țin de o civilizație
ascunsă
eu țin de o cultură
mult mai ascunsă,
eu sînt
mierla mamutului!”
...Cînd auzii aceste,
auzii parcă Aventura,
încîntîndu-mă
și cîntînd.
Și noaptea căzu peste mine.
durabila, implacabila noapte
căzu.
Și imediat, imediat,
îmbrăcînd pielea spaimei,
luînd al spaimei chip,

un somn de pămînt,
un somn foarte greu,
gemînd, am dormit.

Mirtul, salcia

Ori
ce mai aștept
acolo sub mirt,
acolo sub salcă,
de stîncă legat,
de un pat legat,
un pat ca de piatră?
O mină de morți.
un pumn de străbuni
parcă tot aștept.
Și ei se urnesc.
o mină de morți.
un pumn de străbuni
și, cununi-cununi,
cum se mai rotește
vulturii mii și zeci
vulturii ca fluturi,
ca piatra de reci.
Ori
ce mai aștept
sub salcă
sub mirt?
Aștept la zăpezi
iarna o aștept.
mirt împodobit,
în zăpezi chip.

Naivul cel pur

Ea mă privea.
Și ce ochi! Ce patimi
întrădăcinate
în ochii cei negri!
Era decorativă mierla,
cu bucle, platinată,

DUMITRU BĂLĂEȚ

Timpul și anii mei

Albul adolescent,
în valuri de verdeață, orașele
ca niște vapoare; eu cînt plecările,
timpul și anii mei adînciți peste proră,
vîntul aduce din larg miresma
culegătorului,
noorii, albe catarge
și lumina cerului, dintr-o cupolă de suflet;
La răscruce joacă marea de aur
în bătaia spicelor coapte;
toamna ca o sirenă halucinează auzul,
și graiul creștet-n țiparele ei de ambrozii
precum albul adolescent
în valurile de verdeață, orașele.

Cal

Cal galopînd fără șă și valtrapuri
La marginea mea te aștept
din somn ridicîndu-mă,
umbră prin care treci tu
ca-ntr-un cercăcîn
Izbind din copite auzu-mi,
zare de foc să aprind lîngă marea
din care te smulșeră vrăjile,
fără margini să-ți semene drumul
coama ta zbuciumîndu-se-n zodie,
potcoava ta sunind mai adînc
în orologile lumii.

Tîrziu

În fiecare noapte adormi tîrziu, tîrziu,
cu Pămîntul la piept mingitaz de păduri,
de riuri, de soarele venind
de cealaltă parte a Timpului,
cu polii lui albi scînteind
în bătaia depărtată a stelelor.

În fiecare noapte adormi tîrziu, tîrziu.

Vie

În vișele galactice, rubro
visasem sferă lîngă sferă blînde,
precum sunt strugurii,
să nu-i strîvești cu mina
în transparența lor către retină.

Așa călătoream și era toamnă
în Univers și sorii-frățimi departe
ne-neruciau a umbrelor lentoare
Iar plopii stelari ne aruncau în cale
frunzișul lor cu sunete ciudate.

Apoi am adormit în somn, știu bine,
sub vișele galactice alături
Se legăna deasupra noastră sferă lîngă sferă
precum sunt strugurii,
să nu-i strîvești cu mina
cînd ți-ai întoarce fața de la mine.

Cum te îndepărtați

Cum te îndepărtați pe drumul șters de vînt
Eu lată-mă și acum, privîndu-te
Trupul meu biruit de trecere
Cîtă fîcîrire deuceal cu tine.

Vîntul spulbera lasomie și deznădejde
Drumul creștea fără veste în asfințit
Părul tău lumina pe după munții aceia
Apoi soarele te-a coborît cu sine.

Sufletul meu biruit de trecere
ca un copac în furtună își blestema
rădăcinile
cum tu te îndepărtați pe drumul șters de vînt
și între noi, Timpul...

Petre Dan Lazăr

Șotron pe nisip

Parcă a fost ieri. Jucam șotron pe asfaltul
desenat cu cretă și vai, greșeam întotdeauna
călcînd peste linii și o luam de la-nceput, ar-
runcînd piatra ovală în pătratul următor, căd
mă lertai, și ar greșeam pînă inventam alt joc
mai vesel, în care absența mea trecea
neobservată așa cum trece aigătorul fluviul
propriilor sale existențe. Atunci ai dispărut și s-a
făcut întinerie pînă dincolo de hotarele grădini-
lor mele suspendate și nu-mi mai găseam ochii
și gura cu mîinile. Este jocul în care al greșit o
singură dată. E ritmul meu să te lert. Nu-ți
reprezesez nimic. Ai rămas pasărea moartă
care anunță fiecare oră, în turnul vechii
biserică de logodnă. Atît... Este uliutor
cu etă rezecțiune trece timpul. Ca undele
unul fluviu printre degetele mîinii, care se căz-
nesc zadarnic să-l oprească din mersul către
mare. Și mai este uliutor cu etă pricepere știm
să pierdem timpul, ca pe niște bănuți de aur
printre degetele răschirate ale unei mîini para-
lizate de bogăția pe care natura ne-o pune în
palmă cu milă. Este pomana generoasă de di-
minuță, pe care la vîrsta noastră o refuzăm,
pentru că nu o înțelegem Sîntem oamenii care
lubim și ne entuziasmăm pentru orice.

FLORICA MITROI

Sfielii mele firești

— Impotriva foamei și a mizeriilor de tot
felul, în scurte răgazuri de triumf asupra
neantului aducem pietre colțuroase. Una
cu singele meu erau, dar mă copleșea o
asemenie pudoare și trufie că nu puteam
mărturisii nimic, așezam pietrele, aluzii stil-
izate, triste comedii ale durerii mele ve-
getale, ca un nor de aur din care se văd
ochii de cîine; inventez o lume fără la-
crimi în cuvinte, prețioase cuvinte ale
sfielii mele firești

Vinam animale

Monstrul era acum stăpînul meu, formam
împreună un singur trup de centaur care
vina animale, marl și albe animale ca
niște ghetari și eu eram un foc mic și
pînditor, atît de activ încît spușberam
floarea singurătății pe unde treceam.

Spune nu

Spune nu cuvintelor așterne-te și dormi
într-un ocean de lacrimi lulburate, răc-
nelute tale active sî despice-o două mize-
riile lumilor. Să pui fruntea neantului
pîciorul tău gol și zeace, unghia lui sîde-
fată rînille tale să se schimbe într-o bră-
țară de flori la glezne

Desen de IOAN VICTOR DRAGAN

Desene de ANIELA FIRON

Petre Dan Lazăr

Șotron pe nisip

re: titudine supremă, care de fapt nu există, care
de fapt sînt fictive și trăiesc deasupra finiei
noastre spirituale, înconsecvent umane. Totuși
timpul este acela care ne construiește gladiatori,
este acela care ne naste la momentul zero și ne
ucide la infinit, deși ar fi trebuit să procedăm la
numărătoarea inversă. Timpul este acela care
ne măsoară cu natura și cu noi înșine, cu o
precizie de învidiat. Și chiar o facem în ceasu-
rile trzii. În ceasurile de cumpănă, față în față
cu propria umbră, care ne veghează la glezne.
Ar fi trebuit, timpul crud, încercat cu roua bl-
neucivintată a dimineții, să-l recoltăm cu hărni-
cia care ne caracterizează și să-l punem la adă-
post în amfore de lut ars. Nu-ți reprezesez nimic.
Ai rămas pasărea care anunță fiecare oră, în
turnul vechii biserică de logodnă. Atît. Mai de-

parte sînt eu, cu grădinițele mele suspendate
cu mine. Cu mine, cel de carmin și ocru, cel de
oragoste și ură, cel de extaz și luciditate. Bles-
tamat de clepsidră, singele meu să se prefacă
luminerid o bucată de timp într-un sens apoi în
celălalt, am trecut și prin pustiiul tău rosu, eu
dune și furtuni violente. Eram cămila. Mi amîn-
tești, cămila... M-au ucis beduinii însetați și
numai nisip, nisip roșu au băut din mine, pînă
s-au îmbătat de atîta nisip. Mă blntuie vîntul și
mă spulberă. Plouă rar prin fîntutul meu, și cînd
plouă mă adun în bulgări de noroi și mă căz-
nesc să iau o formă oarecare. Ești alături, te
sînt la stînga mea, încapătînată, vînd să devii
meru aceeași pasăre, dar care nu-și poate las-
zborul niciodată. Ploaia a stat. Dar vîntul con-
tinuă să bata spulberîndu-ne trupurile.

Corabia rătăcită

Vișul meu este o corabie ce navighează cu
vîntul potrivit către cel mai nelusinat port
de la marginea lumii. Am mai spus-o cu si-
guranță undeva și dacă nu, o spun acum, utilizînd
cuvînte ireproșabil de banale. Cerul se întunecă
trentat iar păsările orbe nu mai străpung spa-
țiuil străin, care, din păcate nu le mai aparține
de etăva vreme. Atmosfera poluată în urma
altor explozii nucleare, ne huzjorează la fei
de mult ca un cornet de cretă pisată, ingur-
gîtat cu lăcomie pe stomacul gol, în speranța
navă că vom face temperatură cîndva absolut
necesară pentru obținerea unui certificat de pro-
portii medicale. Draga mea, îmi vine să rid ca un
copil nebul și fără pîrîniți care să-l fi băut
zdrăvan timpul potrivit, pe măsură ce-mi a-
mintese Isorăvile săvîrșite în prima noastră ado-
lescență. Și n-ai să-mi dai întru totul crezare, sînt
convins că n-ai să crezi o lotă, mai ales cum
furam găini în totil zilei, răsucindu-le gîtul cu
învidiata îndeminare, lăsîndu-l apoi liber să se
răsucească în sens invers, asemenea unui resort
fin de oțel. Ne lipsea ploșca încrustată plîna
cu vin tare sau must acru de mere pădurete
putrede ca să prelungim ospătul neprevăzut. Un
cal scund și bălțat, cîteva hectare de grîu ce dă
spornic în pîrg și un sergent în uniformă de
marină, este tot ce am aigensit în acest inter-
val. Odată cu caderea inoportună a nopții,
ne-am instalat ceremonios într-o pajiste verde,
în bătaia nemiloasă a lunii, desfășurînd emoțio-
nați hărțile, inventariînd tot ce-am putut salva
în pripă de la bordul din lemn de cedru al
navei amiral. Am numărat de cîteva ori stelele
pe degete, am luat ca reper niște puncte... ce
pareau fixe pe cer, am măsurat cu sextantul
cîteva unghituri posibile, după care am stabilit

bineînțeles pe cale matematică, cît mai exact
coordonatele locului unde întulam de fapt că ne
găsim. După îndeolînirea corvoadei amînțite,
ne-am împărțit în trei sau patru, dacă punem la
socoteală calul, și ne-am împărțiat în trei sau
patru direcții nehotărîte, ca schielele unei bombe
cu napalm, să vînam prepelite și droptii lipșite
de cea mai elementară putîntă de apărare. Treș-
tia înaltă ne înșela cumplit vederea, nîcl vorbă
de vinat consistent, cu excepția unei rate sălba-
tece plină de un fel de păduchi scîrbosî dar
inofensivi, din care pricină prepararea bucatelor
cereă o foarte mare atenție. În vreme ce epui-
zam îngrijorați ultimele rezerve înfime de apă
potabilă, m-a fulgerat ireproșabil o idee salva-
toare. Am redactat conșcincios un text cuprin-
zător, prin care indicam poziția noastră, a ser-
gentului în uniformă de marină și a calului,
adaugînd că sîntem sănătoși tun și că ar fi foarte
bine ca respectivul să transmită familiilor îndo-
liate să-și îmbrace numai deit hainele de sâr-
bătoare. Introducînd mesajul într-ura din
sticlele goale ce se lăfăiau în iarba și ceruînd-o
suficient, ne-am îndesat boarfele în trei sau
patru geametan, dacă punem la socoteală
calul, și de atunci, nebarbierîți așteptam cu spo-
rită răbdare, neprețuita corabie, fiind convîns
că în timp scurt, cineva de bună credință va le-
tercepta cîntecul tinerei îmede ucise, în stomă-
cul coșcovit al unei calene însușiute, răstîgnită
sub cupola usul care de amatori. Trec zile și
nopti într-un ritm precipitat. Dar nu-i nimic
lasă, în curînd se va declanșa secerișul, vor sosi
coraonii cu pinze albe și o sumedenie de oameni
voinicîi, să culegă în tîhnă tot ce au semănat cu
dragoste în primăvară

FLORENȚA ALBU

Turnul Babel

Și tu, cu ochii verzi te pleci și începi
cuvîntul

Noaptea între dicționare,
toamnă în toată cuprinderea
dintre norduri și lună,
Turnul Babel vuind
coralul în sute de limbi al carilor.

Norduri de lună
și toată cuprinderea...
Bruegel desenează
nesocotînd perspectiva.

Coralul carilor urcă
turnul cu etaje învrăjbite.
Curînd nu vom mai descifra
limba, tăcerea —

Bruegel Bătrînul
chircit în palma pămîntului
desenează oameni, omuleți, ritualuri.

Clepsidră

Nisipul scurs din clepsidră
Mina în cumpănă
Întoarse stelele jos, greierii sus,
Melancolia doarme —
uitată lăuta la țarm.
Ogarul alb, bolnav de lingoare,
Retortele cu focul stins
evaporează elixiruri.

Compasul a înscris
neterminarea cercului în piatră.

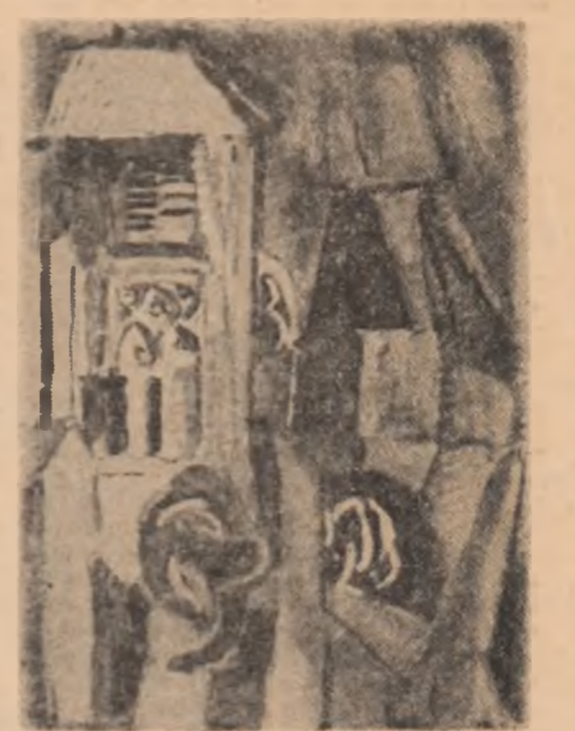
Ochii cad dincolo de lucruri —
perdeaua răzului
picetă cu răspuneri
ne-ascunde, binecuvîntat, absența.

Nimburi

Melancolia de țarm prădat —
dorm împăiați în melodie ghitariști —
dacă-nterupeți muzica,
se prăbușese!

Fluturi atrași de lămpi o vară,
dansul în nimburi pieritoare:
e ora fluxului — aud cum urcă marea,
meduzele au înviat nisipul.

Orașe de un singur anotimp.
Devin prea vaste străzile:
în jetul farurilor se-mbăiază
frunzele cu moarte.

itinerarii ieșene

Fiecare drum în cetate — nu doar din partea
„fostilor ieșeni” semnifică, dincolo de ezuzurile
sentimentale, o emoție adîncă, prelungită în
timp, în semn de prețuire.

Revin în orașul studenției mele, cu gîndul nu
de a rememora o istorie știută, ci de a descifra
ceva din substanțialele prefaceri prin care trece
orașul contemporan. Ceea ce surprinde ochiul
reporterului, acum în aceste ceasuri, se tîlmă-
cește într-o anume febră a construcției și a vi-
sării. Va fi fost o prejudecată că oamenii acestor
locuri sînt molcomi și se mișcă încet. Tablourile
pe care le întîlnesc dezminț aceste vechi și fu-
gare impresii. Fașii de azi respiră pulsația tre-
pidantă a cetății industriale, în care fiecare pie-
să, fiecare mișcare se acordază armonios mar-
rilor sisteme. Cei care minulesc untele, urmă-
rînd atenți mersul lor spre devenirea firească
a lucrurilor, dovedesc degajare în gesturi, au
frunțile descrețite și largi. Crisparea a dispărut
de pe fizionomia lor. Semnul bunăvoîntei și al
comunicării se distinge și-n preocuparea celor
care pun bazele metalurgiei ieșene, și al celor
care plămuesc masele plastice, ori fabrică
uleiul, așteptînd la porțile orașului marșul so-
lemn al cîmpiei cu floarea-soarelui.

Autobuzele, deși sînt aglomerate, au parcă o
altă tînută acum, sînt mai albe și mai primi-
toare, ducînd spre locurile de muncă și de visare
zîția oameni, în mare parte, tineri. Tramvielele
și-au schimbat și ele — se oare — ritmul, in-
trînd în alerta acestor zile, renunțînd la mersul
greoi, de acum un tîeceniț, cînd student fiind
preferam să străbat pe jos deașul Copoului.

Linia elegantă și deschisă a unei civilizații
nebanuite atîdată tînde să devină familiară în
ordice colț al fașilor. Bulevarde nebanuie. Între
zicuri fărîmițate, strîluite de război, au ieșit în

larg ca niște curi, la vederea. Sublimul se iden-
tifică necontenit, faptului concret, cotidian. În
marele ansamblu arhitectonic al orașului, ieșeni
și-au gîndit de la început așezarea. Colinele
dulci de aici, le-au însușit mai multă sete de
arbori și flori, de alei care întretale privesc
la tor pasul. Impresia este de totală libertate în
mișcare, ai posibilitate autentică de a ridica bra-
țele spre cer, în chip de aripi. Cîndva, în com-
pania poetului George Lesnea, treceam pe aici

GEORGE CHIRILĂ

la ceas de septembrie, prin bronzul răvașit al
toamnei, în căutarea pașilor celor de mai înăin-
te, bărbăți iluștri, cu nume simple adăose legē-
dele românești. Tătarășii erau un cartier mizer,
cu străzi în parte, desfundate, casele lasate mult
înspre pămînt, ca niște bătrîni venind de departe
cu pălăriile trase pe ochii lici-colo, prin gardul
cărît, se pornea să latre umbra unui cine blăjîn.
Oraș ai inteligenței și ai culturii, fașul înobit
de spiritualitate și har, se relevă a fi unul dintre
cele mai moderne și bine gîndite așezări. Edifi-
de azi ai cetății au conceput un plan armonios
de sistematizare, concentrîndu-și atenția spre
edificarea ultorva zone mari, cu specificul lor,
în care industria ocupă un loc de prim ordie,
iar ansamblurile destinate culturii, învățămîn-
tului și sănătății se bucură de aceeași susținută
atenție.
Eh!brat dispuse, proiectate într-o superbă și
desfășurată linie, urmînd geometria firească a
sîndului liber în afirmarea lui spre zenit. Blocu-

rie de peste opt nivele din apropierea bisericii
lipovinești propun o largă panoramare de volu-
me în albastru.

Ceea ce impresionează acum este albastru în-
tr-o gamă dulce de tonuri, contradicțind gruniele
bolnave și monotone de odinioară.

Tînarul arhitect Nicolae Munteanu are ochii
albastri ca însăși lumina acestui început de zi
Nu de mult statonnic în cetatea moldavă, tîne
să-și destăinuie aderența la tot ce se înfăptu-
lește aici:

- După cîte știu, puteai să rîmîi în București,
acum cîtiva ani, cînd ai absolvit Institutul?
- Puteam. Dar intenționam altceva. Voiam
să-mi valorific altele ideile, proiectele.
- Acolo ce te împiedica?
- Cum să-ți explori acolo ar fi trebuit să as-
tept încă destul tîmă să pot spune ceva singur.
Există o prejudecăță care se cere învinsă: X
era mai mult experiență. Y a făcut parte din
cutare colectiv, ori eu...
- Tu nu veneai cu dorința de a te împune,
dar nu în afara celorlalți și nu fără confrun-
tarea cu ei...
- Cred că aceasta este. Aici mi se oferă po-
sibilitatea să duc în fapt ceea ce gîndesc. Dar nu
cu întîrzieră ci acum, în aceste minute ore,
zile... Marmora trebuie să devină coloană, că-
rămida să i se slătore. Perspectivile pe care le
întrevăd sînt gîndite în linii dinamice, accompa-
niate de largi cupole de sticlă.
- Nicolae Munteanu mi se revendică a fi un
ambicioș, dar nu fără temel Soliditatea cunoș-
tințelor dobîndite, viziunea clară, simțul acut al

(Continuare în pag. 6 a)

„După cadere“

Surprins în plină criză morală, în conflict cu propria sa conștiință și torturat de un acerb și derutant complex de culpabilitate ce-l obligă la o rezolvare riguroasă a tuturor noțiunilor admise și perpetuate în virtutea unei confortabile inerții, ca și în nărcotici prin „enabrus și coleră“ al Demarcel, dar mai locvace și mai puțin retracți decât el, sub imperiul unei irezistibile necesități confesive, Quentin, protagonistul piesei lui Arthur Miller, După cadere, hamletizează în fața publicului, căruia îi împărtășește chinurile lui indoliile și împreună cu care încearcă să găsească răspunsul echivocurilor împletite în însăși urzila existenței. Quentin hamletizează însă în cumpana vârstă, la vârsta reconsiderărilor și a dezbatărilor grave, sub forma unei ample și sinuoase prelegeri morale cu exemplificări, evocând și trecutul într-o succesiune de episoade edificatoare, menite să dea relief și substanță și să agrenezeze un discurs prea abstract.

Rătăcit în desulul înclinat al memoriei, Quentin se lasă căluzit de ecurile ce se trezesc ca niște viețuțe nocturne din scorburi și văgăuni, vorbe și fraze reînnoșate din adinul timpului, laimitivne afective ce străbat piesa de la un capăt la celălalt, aducând cu ele imagini și personaje ca tot atâtea subiecte de meditație. Discursul său are cînd duritate unui rechizitoriu, cînd generoasă căldură a unei pledoarii, reprezentantului ministerului public cedînd adeseori locul avocatului din oficiu, un tragic — în sens de eroic — avocat al cărui rol dificil constă în a descoperi posibilitatea reabilitării condiției umane după prăbușirea edificului existențial cînd din micușii egoism, ispită puleții, existența comodă și complice, trădare, falsă inocență vanitoasă și obtuză, intoleranță și iluzorie iubire cu chipul miștii de singe.

Rostul confesiunii eroului ales de Miller drept purtătorul său de cuvînt nu este asadar numai acceptabil la unii examene personal de conștiință, în fundal alura de tribun și de misionar, dramaturgul caută să-și antreneze auditoriul ca parte direct interesată în procesul pe care l-a deschis, răstîrbind asupra tuturor propriile lui frământări și obsesii și obligîndu-l să-și asume la rîndul lor povara responsabilității. Greșelile de conștiință, adică, prin acumulare, la micile păcate cotidiene, adoma lagărului de exterminare ce constituie fundalul simbolic al piesei și care a fost ridicat, cărămidă cu cărămidă, de semeții inconștienți și orbi ai celor încarcerați și orice gest apăsător nesemnificativ poartă în sine germele dezagregării ce plutește ca o perpetuă amenințare asupra omnitrii.

Autoul Vrajitoarelor din Salem, care este omul atitudinilor elevate și ferme și al soluțiilor etice de tip cornelian, a fost de astă dată mai îngăduitor cu eroul său deși l-a încercat de păcate, nu pe măsură înțelesului, ci dintr-o explicabilă parțialitate autobiografică, în așa fel încît balanța să se incline mai mult spre partenerii sau, mai exact, partenerile acestuia lăsîndu-l în continuare speranță și dăruindu-i carajul necesar pentru a-și accepta soarta și a înfrunta cu deplină luciditate tot ceea ce ar putea să-i întunece.

Prezentă în premieră de Teatrul Mic, piesa După cadere a izbutit în egală măsură să intereseze și să placă. Motivul indicatilor autoului, spectacolul presu-punerea o foarte bogată mișcare de scenă pe care însă regișorul B. D. Neleanu a limitat-o, economisind figura și atribuindu-i adeseori personajelor atitudini hieratice, ce amintesc cumva de atmosfera ultimului act al piesei lui Thornton Wilder **Ourstru**. Reușita acestuia se bazează mai cu seamă pe interpretări și în primiva aceasta putem spune că distribuția a fost cit se poate de judicioasă.

Ion Marinescu a susținut cu autoritate coplesitoare partitura a lui Quentin, împărțindu-se cu sulețe și oezinvoluntă între retorismul patetic al comentariului și participarea spontană și activă la episoadele desfășurate pe scenă.

Stăpîni pe rol, cu o justă intuiție a structurii lui, nuanțîndu-l cu finețe și măsură, **Doina Tușescu** în intoleranța Louise, Jocu de o înaltă tensiune dramatică al **Olgăi Tudorache** a fost ca o declanșare în serie de mici explozii de dinamită.

Surpriza serii a constituit-o însă **Valeriu Tastaman** care a avut de împlini exigențele unui rol de o factură mai deosebită. Renunțînd la micile alături și dulcele candori care o prind de obicei și-i cîștigă cu ușurință simpatia spectatorilor, acțiua a jucat cu o convinșătoare similitudine, în tranziția de la o stare de tranziție să pară bruscă și nemotivată, cele două ipostaze contradictorii ale fermecătoarei Maggie care, dintr-o feteșanță și de incredibilă nevinovăție se metamorfozează într-o făptură dezaxată, despotică, intratabilă și crispată, o bănușă de înaltă calitate, în care, victimă responsabilă a unui succes vertiginos.

Decorul lui **Stefan Hablinski** a oferit acțiunii un cadru echilibrat și auster în stricta lui geometrie iar muzica de scenă a lui **Theodor Grigoriu** a punctat pertinent și sobru momentele acut dramatice.

Traducerea lui **Radu Năchita** ca întotdeauna limpede, fluentă și bine articulată.

Un spectacol care fără îndoială va ține așful multă vreme.

Ovidiu Constantinescu

FILM

Vacanță la Roma

Iată o mare bucurie pentru cei preocupati de soarta cinematografului. Un film care incintă și azi la fel ca în 1933, anul apariției sale. E un aparat care, atunci a fost acoperit de premii, iar astăzi nici un critic serios nu i-ar mai da o altă importanță. Dar marea bucurie nu premile o aduc. Ci sala aceea plină de la „Capitol“, sau de la „Scala“ unde buna dispoziție e molipsitoare. Cu altă mai mult, cu o mai bună, de fapt retrospectivă la Cinematoc și nici de „Vrsta de aur“ a comediei, care știm că nu va îmbătrîni niciodată. Nu. E un film român, în cea mai pură tradiție a hollywoodiană, un film obișnuit din anul 1933.

În notaul de filme realizate de William Wyler, să tot fie vreo cincizeci. „Vacanța la Roma“ e totuși un caz singular. Wyler fiind autorul unor westernuri rămase la mare cinste în istoria genului (amintim doar „Cavalerul deșertului“), al unor serii de filme serioase de critică socială (de la „Nesupuș“ la „Cei mai frumoși ani ai vieții noastre“) și al celebrului „Ben Hur“ din 1939, a făcut doar odată, îndîmplător, această comedie spumoasă.

Marea șansă a filmului a fost și continuă să fie farmecul celor doi actori: Audrey Hepburn (care a primit Oscarul pentru acest rol) și Gregory Peck. Amindoi cântăci, frumoși și irezistibili.

Ea e „Prințesa“ — mostenitoarea coroanei britanice — care fiind în vacanță la Roma, în loc să urmeze conștiințioasă „programul“ ordonat (din care nu lipsește o conferință de presă) se plimbă de capul ei prin Roma, vrînd să treacă drept fetețoasă careare. Deci avînd libertatea să facă orice îi trece prin cap și prin fața ochilor. Adică suprema fericire pentru o prințesă obligată tot timpul să respecte protocolul rangului său. Fericirea de a-și cumpăra înghețată de la toarnă, de a se tunde într-o frizerie, de a se amesteca cu lumea din piețe. Numai că atunci cînd un dumni îi întinde un buchet de flori, ea îl ia firesc și îl mulțumește, neîntelegînd că acesta îi oferă flori spre vinzare și că ar trebui să-i plătească.

El, Gregory Peck, e un ziarist oarecare, seducător, dar nu numai bani, ci și fie și el prezent în conferința de presă a prințesei. Printr-o întâmplare și scortii, ziaristul găsește pe stradă o fată amefă, care abia se ține pe picioare. Fiind frumoasă și bine îmbrăcată, n-o poate în nici un caz lăsa acolo... mai ales că fata nu vorbește decît englezeste. La început el nu știe, dar noi știm că aceasta e „Prințesa“. Apoi știm și noi, și el, dar ea continuă să creadă că n-a recunoscut-o nimeni. Și atunci să te fii haz! Doar noi și ziaristul știm că „alțeta sa“ este fotografiată dînd cu chibăra în cap unui detectiv și apărîndu-și prima țigară! Ziaristul face totul pentru a reporni și să-și fie înecîți și senzational Prințesa însă, crede că el face totul de dragul ei. Pentru că Audrey Hepburn este într-adevăr adorabilă, ziaristul renunță la marea reportaj și se desparte de ea cu ochii-n lacrimi... Pentru noi, finalul nu e chiar așa de trist. Dacă dorința cea mai mare a unei prințese este să fie o fată cu oricare altă însemnă că totul e-o ordine.

Pretextul filmului seamănă cu exercițiile pe care le face studenții de la Institutul de Teatru: „Ce face căutare personală în timpul liber?“, iar filmul, probează că orice exercițiu (fără pretenții de a comunica lucruri mari, sau noi) dacă e lucrat temeinic, cu umor (cu dialoghiști buni, ceea ce e un lucru foarte important) și cu actori mari, poate deveni un spectacol agreabil pentru unii, incitant pentru alții. Și vorba unui critic american de film o „William Wyler n-a făcut niciodată un film prost“.

Roxana Pană

TELEVIZIUNE

Rebus literar

Emisiunea literară realizată de Adrian Mușiu a debutat cu lectura unui text de circa o jumătate de oră. Dacă nici „culturalii“ nu sînt în stare să vorbească cu ochii la public și să fie mai activi de la celelalte emisiuni? Și dacă biria ar fi ajutat! Dar n-a ajutat chip. Propunerea de anchetă n-a fost nici clară, nici concisă, nici la obiect. Sau realizarea emisiunii a sperat că o problemă de rebus de parcă s-ar auzi despre o primă dată, de parcă literatura română ar suferi de spieritură și n-am apuca încă odată epoca problemelor „majore“. În punctul acesta, chestiunea depinde de măsura în care se permite să afirmăm că o emisiune literară de televiziune, prin publicul căruia i se adresează, nu-și poate permite să trateze literatura română contemporană la nivel de școală primară, uzînd clișee din urmă cu 30 de ani. Dacă tratarea temelor actualității rămîne pentru literatură, în continuare,

torică“ cu „de ce este didactică tratarea temelor actuale“? Enigmă! Dar poate că Adrian Mușiu a intenționat să realizeze o anchetă-rebus cu răspunsul în jurul unei probleme de actualitate, în care se privește, îl așteptăm cu sufletul la gură. Și nu doar din cauza că scriitorii ca Horia Lovinescu, Adrian Păunescu și Radu Teodoru merită un tratament mai blînd și ceva mai respectuos din partea secției literare, dar mai ales din dorința de a afla care sînt pricinile pentru care realizatorul „anchetei“, după 25 de ani de literatură „și actuală“ și „de importanță majoră“, pune problema aceasta în discuție pe micul ecran, ne permitem să afirmăm că o emisiune literară de televiziune, prin publicul căruia i se adresează, nu-și poate permite să trateze literatura română contemporană la nivel de școală primară, uzînd clișee din urmă cu 30 de ani. Dacă tratarea temelor actualității rămîne pentru literatură, în continuare,

problema de actualitate, problema aceasta trebuie discutată la nivelul unei literaturi deja existente și nu cu senzația că ne aflăm în pustiu.

Dar partea pur literară a emisiunii ne-a incințat. Atît poeziile lui Eugen Ionescu cit și poemul lui Ion Alexandru au dobîndit valoare independentă prin rostirea pe micul ecran. Televiziunea conferă actualitate literară valorii de spectacol. Nu este nevoie de o regie pretențioasă, simpla prezentă în imagine a autorului este un eveniment.

În ce-l privește pe Marin Sorescu, așa cum se întîmplă și în literatura pe care noi scriem, „alte genuri“ nu prezintă dificultăți. Televiziunea nu-i produce inhibiții la dempoziția, reportajul despre satul natal a decurs după toate legile genului. Vreau să spun că acolo unde majoritatea poezilor inițiale de televiziune s-a „la aparatul de filmat“ greșesc prin descrierea excesiv și dulce sentimentalism, Marin Sorescu a izbutit prin versă tronică și printro-ferberie lirică fără cloce.

Sănziana Pop

Adăugiri la Pallady

După pictură, recent, tot la Palat, am avut ocazia să vedem și desene de Pallady. Expoziția, întregind astfel jericul marea personalitate a pictorului, ne îndeamnă să reluăm câteva idei mai vechi în legătură cu el, dimpreună și mai altele de rămas. Pentru noi, Pallady rămîne, alături de Brăncuși, cel mai important și reprezentativ artist român al începutului de secol. Modernitatea lui, la curent cu experiențe capitale pentru pictură, se conștientizează cu un destin dramatical deopotrivă de luciditate și de pătură, de înșurubare acerbă victorioasă și de simțibilitate ridicată, pînă la cel mai pur lirism. Universul palladesc, cu toate tasele lui implicite, de ordin artistic și uman, trebuie să constituie o piatră de hotar, un îndreptar pentru mai tinerii lui colegi. Multe din demersurile actuale ale artei, își pot găsi la această mazăc adunătură deosebită, împietrite exemplar de o conștiință într-adevăr unică. Pornind de la câteva arhicunoscute raporturi, cum ar fi și cel al tradiției și inovației, al desenului și culorii, tînzind, la nivelul unui spațiu larg european, să echilibreze arta, convertind-o la noi tipare, clasice prin rostul și modernă prin factura, posibilitățile referențiale și moderne prin factură, Pallady devin obligatorii. Înțelegîndu-l pe Pallady, ne explicăm pe noi, desigur, necunoscuții — însă implicit dreptul inalienabil de tutele spirituală.

Este interesant, aș spune chiar uluitoare, o comparație între Van Gogh și Pallady. O comparație care nu îngăduie judecarea paleoză și modernă în creația marelui pictor, dar relevă clar pentru noi, pentru aspirația noastră firescă la universalitate. Intunețat desenator, conștient de esență, Van Gogh se iluminează, devine colorat și pe care îl știm nu în fara sa de baștină și într-o pară străină din multe puncte de vedere sufletești. Pentru noi, Pallady devine referențial și fascinant. Căpătînd a artelor. Cu totul altfel se prezintă cazul Pallady. Inițiat la cele mai autorizate școli de pictură franceze, Pallady este un ucean singurinos dar cam mohorit. Invățătura, mestesugul lui, sint solide, adaptate la curentul de progres și de modernitate în artă. După Pallady, desenul, doar preambul pentru explozia de luminoasă originalitate, dovedită integral mult mai tîrziu. Incontestabil, marea colorist Pallady se exprimă și se realizează pe sine, la o altitudine neobîdnită, abia în epoca finalului de existență, în țară. Claritatea forțelor creatoare, dincolo de împlinirea imediată, cotidiană, oricît de dramatică nu putem să nu vedem o cauză mai adîncă. Artistul, imboldit de repetatele lui și dragi peregrinări, se adăpă și se confruntă cu obisniile. În mirul de taină înțeles și-a cîștigat apoteoză și a fost investit. Aici, și prin noi, trebuie să capete o mai îndreptățită caloare de existență. În alte date, problema rămîne aceeași și pentru Brăncuși. Complexul monumental de la Tg. Jiu rămînd opera lui de cînd.

Recunoscință primordialisă desenului, Pallady, mai mult decît o exactă autodefinire, mărturie înclînata lui firesc, spre claritate, claritate a mestesugului venit intuiție. Pe de altă parte, bun cunoscător al foris-mului, cubismului și expresionismului, nu-și putea nega sursele inițiale, cărora, în felul său, le-a rămas recunosător toată viața. Desenul însă, pentru el, e reprezentativ al lui Pallady, și-o putea înclînca timp în alb și negru în primă rînd. Și era în același timp și prea grăbit să-și furească dublul nepieritor pentru a mai apăsa și la alte mijloace. De altfel, cu timpul, între desen și culoare nu mai există la Pallady deosebiri evidente. Totuși, demersul pe care și-o cauzează ferm conștient, de a intra în marea deosebită a forțelor creatoare. Natura moartă, peisajul, portretul se întorc în indefinit, cînd peste ecranul formelor deduse, ochiul își poate exercita în voie orice fantezie coloristică. Semnul lăsat cu detoare de pictor nu coincide dar trezește în noi corespundențe căutate cu intensă bucurie. După Pallady, desenul de pictor nu mai poate fi decît pictură și dacă marea lui lecție s-ar opri numai aici, tot ar fi prea destul.

Grigore Hagiu

SPORT

Frumosul salt

O celebră mazămă fotbalistică spune că sarea și pipera lui meci este golul. Fără acest eveniment (am var în ultima vreme) tot ceea ce se concepe la fotbal nu s-ar putea realiza, precum curioșele gătoase noaptea, în sufletele noastre.

De adevărul acestor vorbe ne-am convins încă o dată miercuri, la meciul Rapid Buc. — Rapid Viena, partidă decisivă pentru calificarea în sterturile Cupei Cupelor.

Cu cîteva zile înainte meciului, m-am întîlnit cu unul dintre cei mai chinuși și mai înflăcărați suporteri rapidiști, cu Titi Ziererul, fost salariat la Higiena de pe Șos. Giulești, actualmente cu locul de muncă în unitatea ce-și are sediul în Gara de Nord. Titi Ziererul, o spun cu dinăcă responsabilitate, are o inimă de aur și forțee de argint. Într-o noapte clăpănuții ale instrumentului cu care-și cîștigă pîinea cea de toate zilele, este în stare să-și redea o fază creată de Marian acum 20 de ani sau să-și descrie în amănunțime cursa lui Nea Păncă Păncă din minutul 54 al meciului cu Progresul disputat în 1954. La el tunsore nu e tunsore. Este spectacol. Pentru el partida cu Rapid Viena era mai importantă decît o finală de campionat mondial. „Doctore, mi-a zis el, miercuri este o zi de rădăcină. Se înfîșește două echipe cu nume istorice. Eu sînt un tip care are în tine numai fața la poartă și anințiri. Aici o să pice un gol cît banii. Cînd spun Rapid, ori o țel la goană cu un bescmet, ori stă pe loc o oră și flutieri Văturile Durdări. De atîta alevotură eu nu mai am piciorare, am rîmnenți. Și în loc de pură am un țagol. Mi-aș dăna, am plîns o noamnă întregă pe umerii lui Nea Fane Haterul. Acum gata“.

Desen de MICAELA ELEUTHERIADE

MUZICA

Orchestra de cameră a Filarmonicii

Nu întîmplător serile ce epuizează într-o singură reuniune un capital intrud din creația unui compozitor s-au înmulțit pe așele bucurăstene. Ele corespund mai bine vitezei noastre obișnuite, permițîndu-ne, într-un concert cum a fost cel de săptămîna trecută, să catalogăm drept cunoscute toate suitele orchestrale ale lui Bach.

Desigur, o audiere nu este suficientă, mai ales că piesele de care ne ocupăm joacă un rol aparte în creația marelui maestrului. Ele nu au nici austeritatea, evindăntă alt de înaltă a mestesugului incit să se poată lipsi de orice artificiu, să eucerească prin simpla lor minunată obiectivă, precum Arta fugii, nici de coloristică epatantă, scripura orbirot-virtuoasă a concernelor Brandemburice. Situate la mijlocul drumului între scoloastica atît de măiestrită și muzica spectaculară, concertistică, gloria postumă a fost mai vitregă decît să catalogăm drept cunoscute toate suitele orchestrale ale lui Bach. Traducerea sonoră a suitelor, necesară, cu toate acestea, nu numai din punct de vedere istoric ci și pentru plăcerea melomanilor, trebuie să le găsească tocmai

acest loc median, specificul poziției lor între poli creștii marelui preclasic. Bucurîndu-ne de existența destul de recentă, a unui ansamblu specializat, „Orchestra de cameră a Filarmonicii“, cu o activitate constantă destul independentă (membrii ei își continuă participarea și în orchestra simfonică a instituției) s-a putut face această trecere în revistă care rămîne, în sine, un tur de forță. După premiera de anul trecut a „Ofrandei muzicale“, formația își menține gustul către eveniment.

Ținuta interpretativă a fost puțin prea sobră și pozitivă, prea univocă, evidentînd în mai mică măsură pe „muzicianul poetic“, precum Arta fugii, nici de coloristică epatantă, scripura orbirot-virtuoasă a concernelor Brandemburice. Situate la mijlocul drumului între scoloastica atît de măiestrită și muzica spectaculară, concertistică, gloria postumă a fost mai vitregă decît să catalogăm drept cunoscute toate suitele orchestrale ale lui Bach. Traducerea sonoră a suitelor, necesară, cu toate acestea, nu numai din punct de vedere istoric ci și pentru plăcerea melomanilor, trebuie să le găsească tocmai

Teatrul Națiunilor

Vorbeam acum două săptămîni despre dificultățile de comunicare născute de spectacolul unui grup teatral popular mexican. Cu tot efortul pe care o sală apăsătoare favorabilă unor asemenea manifestări îl dăruia — percepția a fost mereu turburată de faptul că limbajul și mesajul funcționau parca independent, pe lungimi de undă diferite. Aveam senzația ciudată și stînjitoare că audia noastră e distorsionată și că percepem, deocărdă în timp, o altă realitate decît cea din sală.

Dar tot în aceeași seară, un alt grup teatral — care călătorește de obicei prin țirurile Spaniei, dar care bate uneori și drumurile Europei — ne-a dăruit un spectacol profund și puternic.

Să combată imagistica folclorică a Spaniei, fericită a Andaluziei dansului și cîntecului, așa cum o descriu prospectele turistice, să redescopere Andaluzia în autenticitatea sa, iată ce-și propune grupul teatral țigan „Cuadra“ din Sevilla. Caracterul polemic al tentativei e evident. Mijloacele de realizare sînt cele ale cîntecului și dansului, polemic funcționînd deci pe teritoriul cel mai adesea falsificat.

Grupul recrează climatul neliniștit din care țîșnește lamentația poporului andaluz cunoscut sub numele de „cante“. Deși nu se exprimă prin cuvinte, forma e pe deplin teatrală. Imaginile care o susțin nu sînt subordonate efectului, ci au o înțelegere și nici expresivități dansate. Ele sînt mai puternice și mai ample decît cuvintele. „Cante“-ul își revelează în spectacol rădăcinile sociale.

Studiul „cante“-lor și dansurilor în spectacol se face sub forma de rituri și coreografii înzorate din evenimente trăite de interpreți. Accesoriile scenei sînt obiecte familiare: scaune, opaie, vase, lanțuri, frîngii, un vechi butoi de tablă plin cu bolovani și pietre de construcție. Succesivna riturilor le investeste cu semnificații simbolice.

Prin ritm, căutarea omului. Platoul e în întineric complet. Din mijlocul publicului, de la una din intrările Amfiteatrului (spectacolul — va aminti — a avut loc în marele Amfiteatru al Sorbonne) se aude șgomotul unui lanț care se trîntesc pe plătou. Cel trîntit pe lanț și omul. El parcurge distanța care-l separă de platou. Lanțul marchează fiecare treaptă. Pe platou omul aprinde încă un opaiț.

Ritul al doilea. Un al doilea personaj pe platou. Cîntă. O lamentație dureroasă și angoasată despre dăruirea din trecut, despre cultura și istoria, o căutare a singurii care grează autenticitatea trăirilor, atînge intensități care produc o întîlnire neașteptată între ancestral și realitatea social-politică.

Spectacolul grupului spaniol, prin studiul situațiilor și imaginilor, care compun o atmosferă, un climat care bogat în referențe culturale și istorice, o căutare a singurii care grează autenticitatea trăirilor, atînge intensități care produc o întîlnire neașteptată între ancestral și realitatea social-politică.

Evident că grupul „Cuadra“ ne-a dăruit un excelent spectacol. O singură întrebare: mai sîrui încă în imaginea finală a spectacolului (ritul final) e un dans de efort executat de trei bărbați, legați cu lungi frîngii de bidonul de benzină. Cu puteri reunite reușe să-l miște. Urmează un difiil drum dansat care aduce bidonul pînă la marginea plătoului. Cel trîntit pe lanț și omul în public. Se eliberează de frîngii și îl întînd spectatorilor. Gest scurt invitînd la solidaritate.

Radu Penciulescu

PRETEXTE

Elanul

„La pădurar Pîrgiie cu numele lui de plae moldovean aînd la o parte creștii de la fagii tinere și istorice, de demult din codrii Moldovei de sus, îi arăta lui Pangloss scena comică pe care acesta o povestise și o răspovestise și în care un cerb falnic și de o mare nobilitate mîca curte insistenți și fără succes unei biete mirtoage de cal motăind îndiferență în ham la licera pădurii. Pîrgiie îi explicase atunci lui Pangloss că cerbii, în perioada amoralului lor bezmețic, nu mai au nici azi nici mîmor, ad ochii și se împănănesc de atîta melancolie și că botul, atît de simțitor în restul anului, se acoperă de o crustă de secerșii, o mazăc a mîmorului recunoscină în orice finia înfîlțită în cale aceeași. Dulceea urmări. Chemarea dramatică din perioada fierbinte a impecerșiei, cînd pădurile se cutremură în sinea lor de bonclăutul cerbilor, și vehement și dureros, notele care intră de obicei și într-un strîd de moarte.“

Gingaș din fir vînzînd cum cerbul miroase mirtoage, Pangloss exclamă: „Oraare!“ — apoi trăgîndu-și din buzunar carnetul celebru de însemnări, scriese: „Nulte lucruri ciudate se mai petrec în interiorul naturii. Deși vremea stăpîneste orbesc natura vie și o fac de ris fără ca ea să-și dea seama, lîndu-i orice simț critic, aruncînd-o într-un joc nebun și lipsit de control. În amor trebuie să discerni sau să respingi, dacă nu vrei să deții ridicul, deși, cînd respingi, crește amorul, orice refuz din partea iuberei lubete întîndu-și și mai mult flacăra... sude creșcit amor dolore repulsae.“

Apoi, la nunta cerbilor din acest an care are loc fiz în octombrie, veni din țuvelule mînce maximal extragîndu-l elanul: (namifer rumegetor — spune dicționarul — cu coarnele în formă de evantai, care trăiește în Scandinavia, Siberia și Canada, lungime 2,80, greutate 1800 kilograme, famozul cerbilor, în America se mai spune și Original). Ajuns în pădurile Neamțului, după lungi peripeții, călcînd peste întreg stămul de comunicații al continentului, supropus căilor milenare ale migrației, restînd performanța acestuia, elanul a trece al orientării, avînd și puterea de a simți, nu fără o crispare launtrică, peste gauronul soarelui și terasamentele cailor ferate, el nimeri în bătaia pustiului lui Apollonia, care îl doborîi din greșală.

Un clan al cărui nume vorbește îndoașun despre firea fapturii lui... un var din nord venit la nuntă, în codrii din Carpați și care aru nenorocul să-și lăsu în drum Apollonia. Să fi fost acest elan curajoș epăvălor, cercetășul speciei sale, trimis să studieze terenul unei posibile strămutări? Să anunțe eroe rostirea lui o schimbare a climei în urmărirea ceea mi de an? Să fi venit el cu un mesaj încredințat de natură, cine știe, Pangloss stă și meditează.

Radu Dumitru

Costin Cazaban

Amfion

metamorfoza

Lucius

sau cunoasterea de martor

Curiozitatea si nimic altceva conduce gindul lui Lucius... spre adifile misterioase ale Pamfiliei. Ar fi vrut el sa se transforme, precum aceea, in pasare, dar Fotis, prietena lui si servitoarea Pamfiliei, incurca borcanade, binecunoscutul involuntar, si Lucius, in locul unei duioase vietati zburatoare se trezeste in pielea celui mai umil dintre patrupedii domestice: mazarul. Personajul are, se pare, urzi si nu se scandalizeaza de inbrapare. Dorinta de schimbare a conditiei antropomorfe ii indeamna, in primul moment, spre tufa de trandafiri ce i-ar fi tamaduit, ingurgitind-o, de zoomorfie, dar diverse piedici ii fac sa-si mute gindul de la o prea curind reaabilitate a sa, acomodandu-se intru timp cu starea de equus asinus, gaseste cu cale ca n-ar fi deloc neinteresant, ba ar fiolosi chiar experientele sale... omenesti, sa observe dinpoeia retinei de asin, viata foștilor lui semenii, asa cum se intimpla ea cind el nu se stiu observați. Iată-l deci angrenat într-o aventură cu foarte multe episoade care dacă au, fiecare o semnificație pe măsura conținutului lor particular, nu e mai puțin adevărat că au ca lot, ca sumă, într-un cuvânt, ca aventură existențială, o însemnătate ce trece dincolo de datul obiectiv și obiectual al „poveștii”, al epichului pur. De o parte cazul fiecărui episod în sine, descoperind aspecte diferite ale omeneșului luate ca fragmente cu semnificații în ele însele, de alta unitatea episoadelor ca o imagine extinsă, dublu semnificativă: în fiecare detaliu al ei și în relațiile dintre detaliile. Lucius face legătura, în acordul care să senă întrezii imagini: el e parte din detaliu și, totodată, sintetizator, prin memorie, al acestora. Degradarea lui prin metamorfoza animalieră e numai o avarăntă. În fond el reușește, într-un timp relativ scurt, să cunoască ceea ce o întreagă viață sub înfățișare omenească nu i-ar fi fost de ajuns: succesiunea neîntreruptă de mărire și decădere a ființei individuale și sociale a omului.

Lucius este martorul, și ar fi să ne întrebăm în ce măsură o atare atitudine presupune o calitate psihologică și spirituală sau numai una juridică. E mai important, în cazul lui, să descifrăm posibile determinări lăuntrice decât să le exploatăm pe cele exterioare, e mai important, cu alte cuvinte, să meditam la condiția existențială a personajului decât să ne amuzăm de întâmplările aventurii sale.

Aminându-și sine die, întâi din motive obiective apoi din cele de formă, reînnoirea la statura firească, Lucius constată că și prelungesc existența zoomorfă în teamă. Puțin timp după metamorfoză, el are ocazia să revină la starea de om dar nu se atinge de trandafirii ce-l erau în cale de teamă ca nu cumva tilharții a căror proprietate devenise, să-l ucidă („Mă gândeam că, dacă as părăsi chipul de măgar și as apărea din nou ca Lucius, ar însemna să-mi găsească o moarte sigură în mijlocul acestor tilhari, fie că și-ar închipui că sînt vrăjitoi, fie că și-ar teme să nu-i denunț în viitor”).

Participarea, însă, la o primă aventură în compania tilharilor, fie și în rolul derizoriu de purtător al pradai sau în acela, mai primedios, de „obiect” pe care oamenii își descarcă nervii, are sensul mărilor biblice: și transmite doctina de a profita de „aventurii” unei alte piei pentru a cunoaște îndeaproape și neobservat ascunzătorul vieții „ființei sociale”. Iapta înlocuiește, asadar, teama.

Ca martor el nu poate fi bănuț de parțialitate, mai mult, e de presupus că, în afara oricărui interes față de unul sau altul dintre cei observați, privirea și concluziile lui vor fi, în primul rând, adevărate, conștiente, tot una cu privirea și concluziile celor mai obiective istorici ce se poate imagina. Nu trebuie să se înțeleagă din asta că imparțialitatea personajului ar exclude, cumva, posibilitatea optiunii. Dimotrivă, optiunea e pusă cît se poate de limpede în evidență, pentru că Lucius măgar fiind, nu ultimul o clipă că aparține unei alte „clase” al celor reprezentanți (dacă nu toți, cel puțin o parte însemnată din ei) s-au deprins să respecte niște principii morale.

Optiunea lui, asadar, e determinată de „Jerea morală” căreia, ca om, i s-a supus sau măcar a încercat s-o facă. De altfel, chiar și cea mai obiectivă istorie clasifică și, mai ales, catifează faptele individuale sau ale societății în virtutea unor principii morale fundamentale. Între bine și rău (și între derivatele lor) Lucius alege, din instinct, „uman dar și din nevoia de a se afla în replică, prima categorie; ca atare dilatații săi ochi vor fi neiertători cu toate deviațiile de la legea morală și vor lăcrima a simpatie dacă nu chiar a dragoste, a compasiune dacă nu chiar a durere, pentru victimele poliurii morale. Din acest unghi văzută, întreaga lui aventură, îndelungata lui cunoaștere de martor, are aspectul unei lecții de sociologie aplicată, din care nu lipsește reflectiile psihologice, etice, anatomo-fiziologice, religioase, toate acestea discret subsumate, iar neori înglobate în reflecția sociologică înăși. Încet n-ari fi doar o glumă să spunem că la revenirea în geometrie umană, personajul ar putea eventual, ocupa o funcție pe care societatea timpului său n-o inventase: aceea de sociolog. Peregrinările sale au caracterul unei anchete sociologice sub generis în care concluziile nu fac un capitol aparte, dar sînt implicate în chiar procesul investigativ, mai precis în atitudinea față de situațiile, oameni și întâmplările ce se desopează, în cea mai depilnată nuditate, ochilor lui.

Lucius-martorul analizează neiertător constituția lumii căreia aparține și, de multe ori, suferă pentru ea. Să reținem deocamdată faptul că aventura zoomorfă a personajului continue, la început fără, mai târziu cu voia lui, un demers analitic, de nuanțat intransigent morală: cunoașterea de martor apare, așa privită, ca o modalitate fericită de reconsiderare a raporturii umane sub unghi etic. Trezind dînt-un mediu în altul, observînd și comentînd, pentru sine, tot ce înfățișează, mai cu seamă comportamentele și caracterele, Lucius face, cu candoare practică și în totală inocență teoretică, o sociologie a moralei. Încet, dacă n-am cunoaște timpul istoric al existenței lui și n-am ști cit de departe de orice intenție demonstrativă era metamorfoza ea (din unghiul de vedere al personajului nu al autorului) am putea crede că în el s-au ascuns, cu perfidie și subtilitate strategică, și un sociolog și un moralist.

În general, metamorfoza are ca punct de plecare omul; aceasta se metamorfozează, primind o înfățișare străină, cel mai adesea din arsenalul zoologic. Se înțelege că o metamorfoză absolută e aproape de nelchiplui; ceea ce își schimbă omul este mai totdeauna numai aspectul așa-zicind fizic, condiția psihică perpetuându-se și sub noua aparență. Lucius are chip de măgar, dar sufletește și intelectualcește, el e, în continuare, om. Ca atare metamorfoza nu poate fi decit aparență. (Lăsăm de o parte, aici, cazul metamorfelor în aceeași specie, om-om-bunăoară, ceea mai complicat și interesant doar într-un singur aspect, acela al debulării, văzută aceasta ca metamorfoză psihică).

Dacă în timpurile mai vechi metamorfoza avea (în Ramaiana spre exemplu) un rol bine

definit, fiind, mai des, de strategia luptelor dintre diverse personaje, în cazul lui Lucius, chiar dacă a fost intenționată, ea se conturează ca o gratuitate, ca un joc pur ce nu are altă determinare decit curiozitatea. Interesul apare numai în clipa cind metamorfoza e încheiată, dar e un interes de ordin ideal, care nu are a face nimic nici cu egoismul nici cu altruismul practic. Este, ca alte cuvinte, un interes gratuit, decit mai mult de hazardul împrejurărilor decit de condiția afectivă sau intelectuală a personajului. Lucru extrem de interesant, Lucius nu are deloc conștiința extra-ordinară, la excepționalității situației sale; el nu-si pune problema sensului metamorfizei ci doar pe aceea, derizorie la prima vedere, a insalubrității noii condiții față de condiția anterioară (cîin concuzi). Ceva curios se întîmplă totuși: revenirea la înfățișarea omenească e urmarea unui elan mistic greu de înțeles din pricina spontaneității cu care se produce și a unei nebulozități de semnificații, acestea din urmă explicabile din unghiul autorului (se știe, cartaginezul Amleius era un înțeles înțeles sumedenie de culte și mister pe deasupra studiase serios filosofia platonice, fiind chiar supranumit, în epocă, philosophus platoniceus). Apelu final la bunăvoința divină a cohortei dubletului Isis-Serapis poate fi, între altele, și o dovadă a faptului că, pe măsura prelungirii stării zoomorfice, Lucius își pune, pînă la urmă, de-a dreptul spre, chestiunea metamorfizei: cunoașterea de martor, fără putința intervenției în ordinea lucrurilor pe care le observă, i se pare personajului, în cele din urmă inutilă. Sore deosebire de alte cazuri (am amintit peoemele indice) metamorfoza lui Lucius nu schimbă în neli un fel, nimic din lumea fenomenală: ea rămîne doar o experiență individuală, cu scutul în sine și ne-transferabilă. Încet ce reținem din aventura lui ca element de legătură între ființa sa lăuntrică și lumea exterioară este afliudinea uela față de cealaltă; o atitudine ce exprimă un raport univoc: figura lumii văzută de un singur individ nu și figura acestuia văzută de ochii lumii. Analizînd și judecînd lumea, Lucius se susține, prin metamorfoză, analizei și judecării lumii. Act de narcisism, decit și încă unul aproape complet, împins adică pînă la sacrificiu...

Laurențiu Ulici

Personaj din romanul Măgarul de aur de Apuleius

EMIL NOLDE: „Capete de bărbăți” (Din expoziția „Comori ale expresionismului”)

azi in librării

EDITURA „EMINESCU” — Mircea Ivănescu: Alte versuri, — 104 pagini, 8,75 lei. — Ion Ghiur: Rătăcirile în lucruri, versuri, — 80 pagini, 4 lei. — Valentin Hossu-Longin: Tara Lotru-lui, reportaje, — 200 pagini, 6,25 lei.

EDITURA „CARTEA ROMĂNEASCĂ” — Ion Larian Postolache: Orași, versuri, — 152 pagini, 7,75 lei. — Călin Grăia: Cu ochii ca iarba, nuvele, — 324 pagini, 8,75 lei. — Marius Nițescu: Intre Scylla și Caribda, critică literară, — 232 pagini, 9 lei.

EDITURA „MINERVA” — Pompiliu Constantinescu: Scrieri, vol. 6. Ediție îngrijită de Constanta Constantinescu, cu o prefață de Victor Felea, — 688 pagini, 21 lei. — Marin Preda: Risipiitorii, ediția 4-a, 2 volume, „Biblia pentru toți”, Prefață de Magdalena Popescu, — 712 pagini, 10 lei. — Al. Claudiu: Sinea, versuri, Col. „Retrospective lirice”. Ediție îngrijită, text stabilit, studiu introductiv și note de Constantin Crișan. Cuvînt înainte: Șerban Cioculescu, — 272 pagini, 12,50 lei.

EDITURA „UNIVERS” — Pierre de Boisdeffre: O istorie vie a literaturii franceze de azi. Traducere: Sanda Răpeanu și Călina-Gabriela Grecu. Prefață: Valeriu Răpeanu, — 880 pagini, 48 lei. — Giambattista Vico: Știința nouă. Studiu introductiv, traducere și jndici: Nina Facon. Note: Fausto Nicolini și Nina Facon, — 824 pagini, 85 lei. — Giorgio Bassani: Grădinițe Finzi-Contini. Col. „Romanul secolului XX”. Traducere și prefață: Rodica Locusteanu, — 232 pagini, 11 lei.

EDITURA „DACIA” — Mircea Braga: Sincronism și tradiție, în limba română, — 213 pagini, 7,50 lei. — Șerban Cioculescu: I. L. Caragiale, 141 pagini, 38 ilustrații, 6 lei, traducere în limba maghiară de Kerekes Gh. Col. „Micromonografi”. — Mora Ferenc: Aranyokorpus (Scrieri de aur), în limba maghiară, — 2 vol. 8 lei. Col. „Biblioteca școlarăului”.

EDITURA „JUNIMEA” — Radu Rosetti: Cu palosul (reeditare), ediție îngrijită de Gheorghe Drăgan, — 13,50 lei. — Vasili Sukșin: În profil și în face. Traducere din limba rusă de Doina Belicovici și Ștefan Popa, — 10 lei. — Petre Steinbach: Fotbalul se joacă rîzînd — 2,50 lei.

EDITURA „KRITERION” — Benedek Elek: Piros Mesekönyv. A világ legszebb meséi (Cartea roșie a basmului), — 216 pag., leg. 16 lei. — George Topărescu: Egy kicsi Tűsűk Balladája. Versek — Parodák (Balada unui greier mic), — 120 pag., leg. 8,50 lei. — Ilyés Gyula: Petőfi Sándor. Colecția „Horizont”, — 472 pag., broșat 14 lei, leg. 19 lei.

EDITURA ALBATROS — Traian Coșovei: Fata cu părul lung, reportaje, — 272 pagini, 9,50 lei. — Marin Rădoi: Tehnică și umanism, eseuri despre cultură și învățămînt. Seria „Atitudini”, — 183 pagini, 4 lei. — Karynth Frigyes: Ato: Cine e acolo? Colecția „Umor”, — 244 pagini, 4,50 lei.

EDITURA ION CREANGA — Calistrat Hogea: Pe drumuri de munte. Col. Biblioteca pentru toți copiii, — 320 pagini, 11,50 lei. — Lotte Berg: Bub Nălucă, — 120 pagini, 6,75 lei. — Lena Constante: Păpșute harnice. Fotoolor: Nicolae Mihăilescu. Muzica: Fary Brauner, — 24 pagini, 9,50 lei.

EDITURA ȘTIINȚIFICĂ — Dicționar al literaturii franceze, — 636 pagini, 28 lei legat. — Cornel Popa: Teoria definiției. Col. „Lagos”, — 202 pagini, 6,5 lei.

GEORGE FILIP

Ler...

Cîntec spus a doua oară cu o putredă vioară frunge toamna spre culoare într-un semn de exclamare ce împunge noaptea Luna furisată cu minciuna cînd nemiștut se zbate dorul într-un ochi de frate, toamna, cînd pe pragul serii joacă zaruri temnecerii...

Vertical

Neînteme moment de viață ecoul sună din pămînt și vremea curege indolență prin aerul făcut tunel din venșii spre venșie tăind în chip misterios acest balon pe care curgem

Speranța

„Dar corăbiile pleacă în seri feline către zori cînd doarme veghea între țărni și-n tîmple herghelii de gînduri sparg depărtarea din cuvinte și doar aducerile-aminte adorm în albatroșii calmi.

Bătrînii

ce să-si mai spună bătrînii cu timpul calcinat în oase pe la colțuri drumești întîmplători își aprind țigările de cînd lumea și nu se cunosc așa dar ce să-si mai spună despre amintirile nîmse cu puberi de Lună...

revista străină

MARCEL DUHAMEL ȘI-A publicat, de curînd, memoriile, sub titlul: „Raconté pas ta vie”. S-ar putea spune că această carte constituie un episod prestigios din istoria suprarealismului francez.

Printre prietenii săi se numără poetul Jacques Prévert, pictorul Yves Tanguy, criticul de cinema Georges Sadoul, Louis Aragon și André Breton.

Trăiește, împreună cu soția sa, într-un castel, în Provence. În castel locuiește, de asemenea, un mare număr de pisici părăsite, pe care le-a adunat de pe drumuri.

„Uneori mă simt un fel de nătrăru în pielea mea de proprietar, declară stăpînului castelului. Mi-am scris memoriile ca să văd dacă sînt în stare să scriu 200 pagini fără să mă înec.” A scris 600 pagini. (Paris-Match, 28 oct. 1972).

UN GRUPAJ IMPRESIONANT de versuri publică revista Literaturi Azerbaidjan, Versurile semnate de Andrei Voznesenski, Vladimir Bokov, Evgheni Dolmatovski, Stanislav Kuniaev, Rimma Kazakeva, Lev Oșanin sînt închinare apropiate aniversării a 50 de ani de la întemeierea statului sovietic.

CESAR ȘI ROSALIE se numește ultimul film al cineastului francez Claude Sautet. După mai multe filme, realizate începînd din anul 1969, acesta din urmă aduce dovada capacității sale de a trata probleme legate de mediul social, efectuînd o profundă analiză a caracterului celor trei personaje (doi bărbăți și o femeie) care dețin, în film, rolurile principale. François Maurin, semnatarul cronicii aparute în ziarul L’Humanité din 28 oct., a.c., este de părere că acest ultim film constituie un adevărat succes, pe care l-i asigură o interpretare de prim ordin: Yves Montant, Romy Schneider, Samy Frey.

Revista „IL DRAMMA” în al cărui comitet redacțional, alături de nume bine cunoscute ale culturii mondiale ca Miguel Angel Asturias, Carlo Bo, Roger Callois, Jean-Louis Barrault, Max Frisch, Eugène Ionesco, figurează și trei scriitori români (Alexandru Balaci, Eugen Jebeleanu, Dragoș Vrăncăneanu), publică în numărul 6 (anno 48, Giugno, 1972) traducerea italiană a piesei lui Gellu Naum „Ceasornicării Taus”. Versiunea italiană aparține Paolii Angioletti (Alexandru Balaci reproduce de asemenea un portret al lui Gellu Naum de Victor Brauner. Copertile unor cărți aparute în colecția „Suprarealism” dintre

care răsădese „Eloge de Malombra, carnis de l’amour absolu” scoasă în colaborare de Gherasim Luca, Gellu Naum, Paul Păun, Virgil Teodorescu. D. Trost), de asemenea scene din spectacolul românesc al piesei „Nepotul lui Rameau” (traducere și adaptată, după cum se știe, de Gellu Naum).

Sub titlul AFFINITES BELGO-ROMAINES, cunoscutul ziar belgian Le Métropole, care apare la Anvers, reproduce în întregime, în numărul său din 26 octombrie 1972, articolul prof. univ. Paul Alexandru Georgescu publicat în numărul nostru din 7 octombrie a.c. Articolul este precedat de o notă a redacției în care se spune printre altele: „In legătură cu călătoria sa în Belgia, prof. Georgescu a publicat impuștile sale în revista literară română „Luceafărul”. Aceste impuștile exprimă entuziasmul unui profesor străin în fața bogățiilor noastre culturale și a ospitalității noastre. Ne facem o datorie și o plăcere de a le supune integral aprecierii cititorilor noștri.”

Noi prezente românești în ultimul număr al revistei INOSTRANNAIA LITERATURA. La rubrica de publicistică „In întîmpinarea aniversării a 50 de ani de la întemeierea U.R.S.S.” revista publică, în traducerea lui Mihail Fridman, un fragment din volumul lui Ioan Grigorescu: Iovinsul Terek și un fragment din cartea lui Vasile Nicrovici: De la Riga la Irkutsk.

GRUPAJE NOI DE POEZII publică în ultimele sale numere Literatură Gazeta. Remarcăm, astfel, în numărul din 18 oct. noi versuri din caietul de vară al lui Andrei Voznesenski, inspirate de o călătorie pe melașurile Belarussiei. Numărul din 25 octombrie e face cunoștință cu cele mai recente creații poetice ale lui Evgheni Vinokurov, precum: Absolutiv. Vara lui 1941. Sete de viață. Tătă. La răsărit etc.

ENCICLOPEDIA SONORA (Hachette) a lansat un disc realizat de Georges Hacquard, în care sînt prezentate cete texte din operele principale ale lui Bergson (Eseu asupra datelor imediate ale conștiinței, Materie și memorie, Risul, Evoluția creației, Energia spirituală, Gîndirea și mișcarea. Cele două surse ale moralei și ale religiei). Textele sînt citite de Jean-Louis Barrault, Pierre Lamy și Jean Gellu Naum de Victor Brauner. Sonara este înregistrată pe acest disc (înregistrarea a avut loc cu

B. Fundoianu și cazul Dostoievski

Cu micul articol despre Dostoievski, publicat de B. Fundoianu în Adevărul literar și artistic din 1921, înregistrăm pentru prima oară la noi o abordare a romancierului rus la modul disociațiilor impresioniste. Există, care îl dubiază pe poetul Privelistilor, ni se denumă de alimnieri din întreaga sa publicistică de tînerțe ca un spirit critic din descendența lui Remy de Gourmont, cu o formație intelectuală de climat simbiolist. Insemnările sale discursive, cu ceva puțin nău și totodată pară ușor preemtoriu în judecată, pleacă de la premiza că „Dostoievski constituie un pretext imens pentru enorm de multe generalizări”. „Pînă să ajungi la el”, poate susține că trebuie pusă mai întii „problema artei ca emoție” (Dostoievski ar fi „inșăși emoția”), „problema naturalismului” (Dostoievski ar fi „singurul reprezentant”), „problema sîndății în artă” (Dostoievski ar fi „epileptic și în scris”), „o problemă de criminologie” (Dostoievski ar fi de studiat în perspectiva indicatorilor date în materie de penalistul italian Ferri) și „o problemă de istorie literară” (Dostoievski ar putea să fie „surprinzător” prin delimitare, într-o „comparație cu Tolstoi și Stendhal”, făcută însă în alt mod decît decît al Vieților paralele date de Plutarh). „Ne-ar fi pasionat să urmărim în Dostoievski — mărturisese la urmă autorul articolului — cum se transformă în eroii lui ideea în acte. În Frații Karamazov, crima lui Smerdiakov nu e decit un produs al mediului lui Ivan... Dacă Rascolnikov e așa de puternic și dacă a rămas, ca erou definitiv, e că în ființa lui intră și Ivan și Smerdiakov. Intră și ideea și actul. Să urmărești degenerarea unei idei în act, într-un cuprins social, asta a putut și Bourget în Le disciple. Să urmărești în cuprinsul unei singure sensibilități, în asta stă geniul.”

Ajuns scriitor de limbă franceză, sub pseudonimul Benjamin Fondane, cu emigranță la Paris din 1923 încolo, B. Fundoianu s’întreacă prin a avea o concepție filozofică de orientare existențialistă, care îl face să se refere la Dostoievski, atunci cînd își închipue că este cazul, într-un spirit nou, tributul intr-o bună măsură influenței iracionalismului tragic al lui Leon Seston, pînditorul rus cunoscut de el și personal, în casa autorului celebrei cărți despre „bovarism”,

Jules de Gaultier. În esul său, Martin Heidegger sur les Routes de Dostoievski, publicat în 1932, el găsește prilejul să constate că Dostoievski „a răspuns dinainte mai tuturor întrebărilor noastre în general și unora ale lui Heidegger în particular”. Echivalind unilateral poziția filozofică a lui Dostoievski cu ezasperarea spirituală, de natură antideterministă, a grav complexatului erou din Insemnări din subterană, Benjamin Fondane atrage atenția asupra semnificației excepționale a actului de „atacare a temeliei judecăților implacabile”, de „justificare a metafizicii”, de „asumare a contrariilor abia împăcate”, de „spargere a abecului lui „doi ori doi fac patru”. „Domeniul natural” al lui Dostoievski este identificat de exegețul nostru cu acel al „problemei” pe care nu le pot aborda fără să se apuce amestecul. După părerea lui Benjamin Fondane, în cazul lui Dostoievski, spre deosebire de cum se întîmplă de obicei în procesul de gîndire al filozofilor, „nu problema este aceea care îl dă amezalul, ci tocmai dimpotrivă amezalele este ceea care îi dă idei, face să se nască în el problemele”. „Aș spune aproape că pentru Dostoievski — fine să precizeze autorul — amezalele reprezintă o categorie, în care îi era dată lumea, mai importantă decît spațiul și timpul, și care nu își are pereche decît în categoria tunetului la Kierkegaard”. Benjamin Fondane crede că „Dostoievski știe ceea ce Heidegger ne ascunde, anume că actul cunoașterii, că formula lui „doi ori doi fac patru”, nu constituie decît un simplu proces verbal de constatare, ni o armă de tunet, îndreptată împotriva acelei existențe care este esența Ființei”. Raportîndu-se de-a dreptul la un text al lui Heidegger, el observă că pot să fie făcute trimiteri pertinente la „cele teribile realități spirituale pe care Dostoievski, primul, le-a smulșe din brațele ființei omenești”. În Insemnările din subterană, am găsi expuse cu anticipare cîteva din datele problematice heideggeriene privind „suferința în fața refuzului”, „cruzimea interdicției”, „amărăciunea privătuinii”, numai că spre deosebire de filozoful existențialist german, care pune accentul pe cuvintele „interdicție”, „privătuină”, „contradicție”, romancierul rus îl pune pe cuvintele „suferință”, „cruzime”, „amărăciune”. Se mai disociază apoi că acolo, „unde Heidegger nu face decît să constate existența zidului”, Dostoievski „ia poziție, se revoltă și răspunde că trebuie dat cu tîlfa necesității”. În concluzie, aderînd la „înțepina însoțită a lui Leon Seston”, Benjamin Fondane propune la rîndul său ca „Dostoievski să fie recunoscut, în locul lui Kant, drept adevăratul autor al Criticii rațiunii pure”.

Nu mai puțin paradoxal interesante sînt observațiile făcute cu îndrăzneală, în acele cîteva nesistematice rapoarturi la Dostoievski, din cuprinsul importanțului său monografie din 1933, elaborată tot într-un spirit existențialist Rimbaud, le vouă. În personala interpretare dată cazului Rimbaud, autorul își îndupăie să compare într-un loc pe poetul francez cu romancierul rus, identificat abuziv în Stavroghin, eroul din Demoni. „Este vorba aici ca și acolo — argumentează el — de un ciudat paralelism între o viață revoltătoare umplută cu mîrdării și crime, dar cu toate acestea umitor de curată și mistuitoare. Une saison en enfer este din aceeași vîrstă cu Confesiunea lui Stavroghin: înfrîmțarea mistică este foarte limpede, ca și neuitată de a-i ceda. Stavroghin, la fel ca Rimbaud, este un fel de zeu căzut, forțat jos: crimele sale sînt săvîrșite la rece: un derbedeu descurd, dar nu unul care face lucrurile din plăcere... Această răceală aproape arzătoare și acest misticism, care se minte pe sine, acest amestec de clarviziune și de golănie, acest nu știu ce de ocnas și de cerșetor, constituie peninsula la extremitatea căreia Dostoievski și Rimbaud își pot da o clipă mină”. Încercînd să descrieze tipul lui Stavroghin, atît de deconcertant în amoralismul său, Benjamin Fondane îl problematizează cu complexitate, într-o ipoteză excesivă, de o singularitate memorabilă.

Înzestrat cu o sensibilitate intelectuală tot mai deschisă în timp problematici tragice, Benjamin Fondane simte nevoia de a mîntiriza analitic, într-una din paginile de note de la sfîrșitul cărții despre Rimbaud, asupra modului propriu al lui Dostoievski de a potenta tragic lucrurile, în cuprinsul operii sale de romancier, într-un sens care anticipează viziunea scriitorilor existențialiști din secolul nostru. „Singur, Dostoievski, dintre toți autorii tragici, părăsește deliberat „fabula”, este singurul care admite pentru personajele sale, ca motor al acțiunii, nu un eveniment, ci un accident „atmosferic” un „deodată”, un „nu știu ce” — și din acest nimic este făcută intriga romanelor sale. Cum totuși se teme însă de rezistențele cititorului, el pare dispus a recunoaște că eroii săi sînt nebuni sau monștri în raport cu omul normal. Personajele lui Dostoievski sînt niște Philocteti, niște Antigone, niște Oedipi, cărora nu li s-a întîmplat nimic altceva decît simplul fapt că există; și de asemenea, spre deosebire de Oedip, Philoctet etc., care sînt unanım considerați drept „eroi”, personajele lui Dostoievski — Omul subteran, Ivan Karamazov, Rascolnikov, Stavroghin etc. — sînt considerate și se consideră ele însele drept niște „ratați”.

În frecvențele speculații ideatice, pe care le face Benjamin Fondane ca filozof al „conștiinței nenorocite”, Dostoievski nu apare invocat decît în treacă, ca argument într-o teză, argument circumscris de cele mai multe ori, cu un subiectivism exclusivist, la ceea ce vin să spună Insemnările din subterană, carte înțeleasă ca „manualul omului tragic”.

Dinu Pillat

Paragraf din studiul în pregătire Dostoievski în conștiința literară românească.

Transparența privirii

(Urmare din pag. 1)

formaj de acest soi se află, asadar, ca substanță hotărîtoare, un moment de modificare a conștiinței. Iată asadar și punctul pe l. Ruperea automatismului de percepție, prin intermediul artei nu este decît o verigă în lanțul sinuos al progresului în general; în relațiile omului, în gîndirea lui, în limbajul cotidian ca și în limbajul poetic.

Arta și viața cotidiană se află într-o comunicare permanentă, cum nici nu poate fi altfel. Dar această comunicare e un fenomen complex și, în orice caz, are loc în ambele sensuri. Arta e mai mult cunoaștere (deși firește nu numai atî) și mai puțin recunoaștere.

Franțuții au o vorbă de bun simț pentru a spune că un artist lipsit de har n-a făcut altceva decît să nu aereze ceea ce au văzut atîți înaintea lui sau ceea ce puteam vedea și noi singuri fără ajutorul lui: deși vă. Acestui aproape popular deși vă și se opune subțila sugestie a cuvîntului înv, care nu figurează în dicționarul limbii franceze, ci e o creație a unei intuiții juste de artist.

Dacă ne recunoaștem sau nu ne recunoaștem într-o operă de artă — lată o întrebare căreia nu i se poate răspunde prea repede și prea simplu. Pentru că s-ar putea să nu înțelegem ceea ce recunoaștem cu ușurință și, dimpotrivă, să fie artă ceea ce nu recunoaștem la prima vedere ci trebuie de-abia să fie cunoscut.

william shakespeare

Sonete

SONETUL XIII

De-aj fi tu însuși pururi, chip slăvit !
Dar ești al tău doar cit rămii în viață ;
Sfârșitul va veni... fii pregătit
să treci și altuia suava față !

Și frumusețea hărăzitel soarte
Ar dălnul mereu ; iar tu ai fi
Din nou tu însuși chiar și după moarte
Un fiu cu dulce chip de-aj zămisi !

Cine-ar lăsa zidiri să se fărime
Cind le-ar putea gospodări, palate ?
Nici viscolul să nu le mai dărmie
Și nici stihia morții înghețate ?

Spui : Am avut un tată. Vei griji
Să lași un fiu ; La fel el s-ar mindri !

ALBRECHT DORER : „Păimănare”

SONETUL XIV

Eu nu din stele îmi culeg știința,
Și totuși cred că știu să talmăcesc ;
Dar nu prezic norocul, suferința,
Nici foamete și nici potop ceresc !

Fugare clipe cum să-i pot ghici
De va cuprinde ploaie, tunet, vint ?
Ori dacă prinți putea-vor izbîndi —
Citind pe cer prevestitor cuvint ?

Dar eu din ochii tăi string vești ce fi-vor
Știință-n vezi : spun stelele acestea
Cit adevăr și farmec propășii-vor
De-ți vei păstra din frumusețe, zestrea !

De n-o vei face : iată-mi proorocirea :
Prin moartea ta, le-așteaptă irosirea !

SONETUL XVI

Va crede cine-n vremele ce vin
Din stihul meu, a ta desăvîrșire ?
O știe cerul ! Spus-a prea puțin,
Precum a groapei tainică grăire.

De-aș prinde-n vers a ochilor lucire
Și numără tot numărul de haruri,
Va spune Vremea : „Goală născocire...
Se află doar în cer asemeni daruri !”

Și vor zîmbi de fol îngălbenite
Ca de lîmbutul sur și aiurit,
Or crede că simă toane ticluite,
Un cîntec veci cu ison prelungit...

Dar prune în vîlă dacă al avea,
Ai dălnii și-n eș și-n slova mea !

SONETUL XVIII

Să te asemăn cu o zi de vară ?
Ești mai suavă roadă cumpăniță :
În vînt de mal, dalbi maguri pot să piară
Iar vara-i prea vremelnic sorocită :

Cînd strălucește cerul orbitor,
Cînd aurii lui obraz pălesc
Și frumuseți nescemuite mor,
Fugare împliniri se risipesc !

Al verii tale rod va dălnui
Pentru voce, vrajă-n versu-mi vie :
A morții umbră nu se va fali
Că te-a cuprins : tu crești în vesnicie...

Cît timp priviri și spirit vor dura,
În timp durînd te voi intruchipa !

SONETUL XXXII

În viață de rămil cînd eu voi fi
De colbul morții crude învelit,
Și dacă-ntimplător vei reciti
Sărmane rime-a fostului iubit.

Le pune-alături vremii pururi trează
Și chiar de-ar fi de altii întrecute,
Nu arta lor, ci dragostea-mi păstrează —
Chiar de n-au preț și falma ne-ntrecute.

Acordă-mi alinarea unui gînd :
„În artă cu-ale vremii muze, cel plecat
Ar fi crescut, în dragoste crescînd,
Și vers mînastru-ar fi intruchipat :

Azi, alți poeți au faimă-n stihuire ;
Sorb arta lor : din ei sorb doar iubire !”

SONETUL XXXV

Mîhnit nu fii, chiar de greșesti într-una :
Începă floarea, unda noroiește,
Nori grei pătează soarele și luna,
Și-n magur traged vietezle scobeste...

Toți oamenii greșesc, și eu acum,
Stergîndu-ți vina prin asemănare :
Merg culpea pe al strîmbătății drum
Și vinel tale-i ticlimesc iertare.

Păcatului timpesc rest îi descopăr —
Nu-ți ocărăsc, precum vrăzmasul, fura...
Cî împotriva mea grăind, te-ocără :
Căci ura mea se luptă cu iubirea.

Ajung să apăr cu măntășă cură
Îlharul gingaș ce nespuse mă fură !

SONETUL XXXIX

Pot să te preamăresc cum se cuvîne ?
Tu-nsemni în mine tot ce pretăbese :
Pe mine însuși dar mă cînt prin tine ;
Nu-nalț ființa mea cînd te slăvesc ?

Deaceia viața însăși ne despartă :
Iubirea piardă-și glasul împlinit,
Iar despărțirea noastră însăși poartă
Spre tine-n dar, tributul cuvenit !

O depărtare, chin ai fi, urgie,
Dacă-n răgazul silnie, cu iubirea
Nu mi-aș petrece vremea-n dor ce stie
Să-nșele dorul și cu vremea, firea !

Să-nvîț cum doi imbină-aceeași parte,
Aici slăvind pe cel rămas departe !

SONETUL XLI

Păcatele ușoare săvîrșite
Cînd eu din a ta inimă lipesc,
Sînt lînerții tale hărăzite
Căci îmi ispite-n preajma ta tindesc.

Ești nobil, deci însemni o scumpă mreață ;
Frumos, deaceia vrednic de-a fi prins.
Un om nămit de femeiasca vrajă
Ursuz să fugă, fără-a fi invins ?

Vai mie !... Totuși mă poți ocoli.
Îți mustră dar vremelnicul avînt
Căci rivna tinăre ce se trezi
Înfringe îndoitul legămint :

Al ei, prin vraja ta ce ispiteste,
Al tău, cînd vraja ta mă părăsește !

SONETUL XLII

A ta că este-acum, prea rău nu-mi pare,
Deși, vădit, nespuse o îndrăgeam ;
Că ești al ei, nespuse-indurerare !
Simt că pierdut-am tot ce prețuiaș !

Scumpi îmi erai ! Cumplită vi-i greșeală !
Tu o iubești, știind că-mi este dragă ;
Iar eu... de dorul meu cred că mă-nșeală...
De dorul meu vrea astăzi să te-atragă !

Va de te pierd, iubitei te port dar ;
Pe ea de-o pierd, vei fi tu cîștigat ;
Vai vă găsiți, iar eu vă pierd amar ;
Pe voi vă pierd, de voi crucificat !...

Mă-nșeninez : cînd totul ne unește
În tine tot făptura mea iubește !

În românește de Nicolae Argintescu-Amza

SONETUL XLIII

Inchisi, mai lesne ochii pot vedea
Ce știu mereu zări, neprețuind...
Dar prinși de somn, în vis te vor afla :
În noapți, lumina, ce spre lumină tind !

Căci umbra ta chiar umbra luminează !
Chip fericit putea-va plămădi
Din chipul umbrei tale ziua trează,
Văzînd că-n stîmbe noapți poți străluci !

Ar prinde aripi, îndumnezeită,
Privitea-n plină zi ar vrea să soarbă
Ce-n beznă, umbră-i doar, nelămurită,
Sub pleoape ferecată-n noaptea oarbă !

De nu te văd, mi-i ziua inoapătă,
Iar noaptea vis, de tine-i luminată.

SONETUL XLIV

Inertul corp prin gînd de-ar fi-ntrupat
Însuși departării se sînda-o :
În cîmă spînzurii nemăsurat
Făptura ta simnea aș afla-o !

Nu mi-ar păsa de-ua petec de pămînt ;
Nu mi-ar lega vremelnical pripas :
Scribate mări și țări, fuzarul gînd
Străfulgerînd în zbor opritul pas.

Dar tot de gînd sînt silnie osîndit :
Gînd nu poți fi, iar trupul-i prea sărac,
Din apă și pămînt e întocmit,
Gemînd, aștept al timpului bun plac.

Nimic greosia Fire nu-mi va da :
Pămîntul, apa, știu doar lăcrima !

SONETUL LV

Pe stîlpi și lespezi piere-n aur șters
Domnescul name... Te va nemuri
Lumina strălucitului meu vers
Cînd timpul marmora o va minji :

Nestînsa vrajă va sfărma statui,
Războaiele vor nărui palate :
Dar Martie, zeul, nici văpaia lui
A faimei tale viață n-or abate !

Sfidînd uitarea-atotnecrutătoare
Vei frînge moartea ; iar slăvirea ta
Mereu trezi-va-n ochi neștearsa zare
Cît țărma-n rînduit soroc ne va răbda.

Și pînă cînd să-nvii sub nimă ceresc
Trăiești în vers, și-n ochii ce iubesc !

SONETUL LXXVII

Oglinda, irosirea frumuseții
Arate-ți : ceasul, clipea cum se cerne ;
Prin cartea dată, preț să dai vieții
Și-n fila goală, sufletul l-asterne.

În sbîrcituri, oglinda țî-amintească ;
Normintele avide ne-mpresoară...
Iar lunecarea pe cadran, hotească :
În veșnicie ceasul ne strecoară...

Cî folior nescrise-ncredîntează
Ca leagănelului, pruncul ce-l va naște
Gîndirea ta cuprînzătoare, trează :
Și cugetul mai bine-ți vei cunoaște.

Folos aflînd de fiecare dată,
Urzînd și cărții soartă mai bogată !

SONETUL LVIII

Sint rob, și nici în gînd, pe bunul cer,
Eu nu-ți voi isodi necugețat
Plăcerile ; răbojul lor nu-ți cer ;
Răgaz rivnese, vasal ingenuchiat !

De-al tău bun plac sint ferecat și-ndur
În lipsa ta, al temnițelor chin,
Dar nu cutez să-ți caut vreun cusur,
În orice neajuns, găsec alin...

Căci vremea ta nu află minutar,
Și pasul tău te poartă ne-ngrădit ;
Nu știe zapisul tău vreun hotar ;
Doar tu răspunzi de pas nelegiuit.

Aștept, mi-i dat s-aștept, în beznă cad
Dar jur să nu hulesc nici cer, nici iad !

SONETUL LXIX

Ce cată lumea-n tine-a desluși
De cuget nu se cade-a fi-ndreptat ;
Ce poate-al sufletului grai vădi
E chiar pentru vrășmași întemeiat.

Cu laude flecare-n-ncununază
Un chip slăvit, cînd duhul nu-l pătrund ;
Apoi aceleași limbi te infierează
Cînd ochiul lor coboară în străfund :

Măsoară-a minții tale frumusețe
Și dibuie în pasul tău, prihană...
Moșice, află nările istețe
În floare, iz stătut de buruiănă !

A florii tale stranie mireasmă...
Da ! Creștii oriunde ca oricare iasmă.

SONETUL LXXI

Cînd voi fi mort, de-auzi într-al meu nume,
Cernit, vreun clopot dangăt tînguind,
Vestire dînd că schimb mirsava lume
Cu lutul și mai nîrșav viermuind ;

Nu-ți aminti, de vezi aceste rînduri,
De mina ce le-a scris ; prea te iubesc,
Vreau să dispar din gingașele gînduri,
În niciun chip să nu ți le umbresc.

Iar stihurile de le vei privi
Cînd pulberea va fi să mă-nvelească,
Nici numele tu nu mi-l mai rostii :
Cu viața mea iubirea să sfîrșească...

Te vreau ferit de-al lumii ris ; flecară,
Din jalea ta ar născoci ocară !

ALBRECHT DORER : „Gelozie”

SONETUL LXXIV

Fii liniștit deci ; pînă cînd osînda
Necrutătoare viața-mi va răpi,
Din stihuri pot agonisi dobinda
Ce-n amintire ta va dălnui.

Și cînd, tirziu, le vei privi mai bine,
Afla-vei multe ce țî-s închinat ;
Căci numai țărna, țărnei se cuvîne,
Iar întru har, de tine sint legate !

În moarte, numai țărna a pierit ;
Doar ce va viermu, trup sfîrțecat
De vreun pumnal nevolnic minuit —
Neant umil ce trebuie uitat.

De preț e doar al duhului cuprîns,
Ce-n preajma ta rămîne, — duh nestîns !

ALBRECHT DORER : „Apollo și Diana”

SONETUL LXXX

O, cum mă pierd cînd despre tine scriu !
Un cuget mai destoinic va-nălța
Prin pana-î, al tău nume-n slăvi, o știu ;
Eu amușesc de-ncere a te cînta !

Dar vrednicia ta, larg ocean,
Purta-va și catargul uriaș
Și barca vislitorului sărman,
Dirz și-ndărătnic lingă cel trufăș.

Nevolnic, să plutesc voi izbuti
De mă ajuți, pe-nînsul necuprîns ;
Iar în străfunduri de voi nîmeri,
Măreață, cirna lui va fi invins !

De-nvinge el, de lupt eu în zadar,
Iubirii să-i fiu jertfă-mai amar !

SONETUL LXXXI

Ori eu trăi-voi, epitaț să-ți scriu,
Ori tu-ndelung vei supraviețui
Cu nume-n amintiri deapururi viu,
Cînd eu sub greul lut voi putezui.

În vesnicie te vei înălța
Eu voi pieri din mîntea tuturor...
La groapa celor mulți mă vor purta —
Ochi mulți te-or odihni sub pleoapa lor.

Un nobil vers drept monument să porți ;
De ochi nezămislîți va fi cîntit ;
Rostit de gurj ce încă n-au grăit...
Cînd cei de azi cu toții fi-vor morți.

Prin pana mea în suflete să crești,
Cu suflul meu, pe buze omenești...

SONETUL CVII

Nici spaima mea, nici suflul de prooro
Al lumii largi, visînd prin vremuri sure,
N-or hotărî al dragostei soroc,
Încătușări sortită-n veac să-ndure...

Apusă, luna moare renăscînd...
Și triști auguri surid de ce-au prezis,
Încununînd sovăzitorul gînd
Vestesc măslinei eterni al păcii vis.

În timp iubirea-și află alinare
Și moartea se supune-ingenunchiată :
În ciuda ei, sărmanu-mi vers nu moare,
Cînd ride ea de mut-cermita gloată.

Și astfel versu-mi te va-veșnici
Cînd bronz domnesc și lespezi vor pieri !

SONETUL CXXXVI

Cînd sufletul te ceartă că-s prea dornic
Să-i juri că eu mă vreau voința ta :
Sint Will și sufletul țî-l vreau statornic
Crescînd aproape de iubirea mea !

Voind prin Will, vei împlini dorința :
Prin Will comorile s-or împlini ;
De nestemate plină țî-l flinta
Și încă-o piatră, greu s-ar osebi !

Deci între ceilalți să mă îngădui
Că-s multă la număr, nu-s de numărat ;
Nimic nu sint, dar vreau să mi-oblădui
Pe-acest nimic, de tine alîntat !

Ia-mi numele ; de altii n-ndrăgit ;
Drag ție fie-ți Will, Will te-a voit !

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Virgil Teodorescu
Redactori șefi adjuncți :
Cezar Baltag, Georgeta Horodincă,
Fănuș Neagu
Secretar general de redacție :
Constanța Toiu

L

REDACȚIA :

București Bd. Ana Ipătescu 15

Telefon : 41 51 54 ; 12 16 10

ADMINISTRAȚIA :

Soseaua Kiseleff 10 tel. 18 33 99

ABONAMENTELE :

3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘTEINTEI”

Prezentarea grafică : Mircea Popescu

Paginător : Nicolae Ion